

Lessius Antwerpen

Samenvatting werkvelden

Toegepaste psychologie

Ulrike

2012

12

Leerstijlen

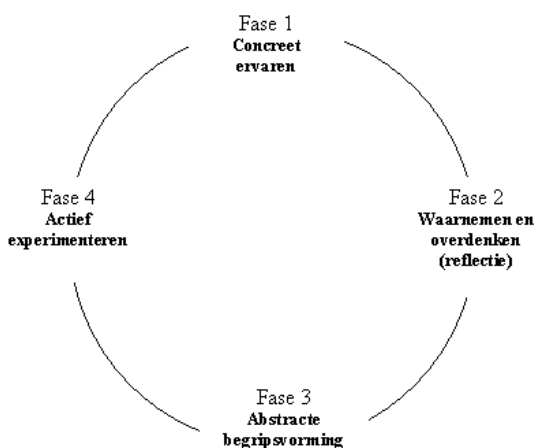
Schools/formeel leren bevindt zich vaak op school. Het krijgt een wat formeel karakter.

Buitenschools/informeel leren zijn vaak situaties buitenschool. Het leren kan echter op allerlei verschillende manieren. Ieder is geneigd een probleem of leertaak vanuit een bepaalde aanpak of strategie te lijf te gaan.

De leerstijl volgens Kolb

Leren is op te vatten als een proces dat uiteindelijk leidt tot gedragsverandering. In dit proces zijn verschillende fasen te onderscheiden, zoals het verzamelen van informatie, het toetsen van nieuwe inzichten of het nadenken over dingen die je overkomen. De psycholoog Kolb deed onderzoek naar verschillende manieren van leren van mensen en hij onderscheidde er vier, die hij als fasen die van elkaar afhankelijk zijn kon vastleggen. Deze vier leerfasen kunnen worden beschreven in termen van de vaardigheden die bij die fasen horen.

1. **Concreet ervaren:** iets doen en dan ontdekken wat dat voor gevolgen heeft.
2. **Reflectief observeren:** bekijken wat er gebeurd is en daarover nadenken en erop verder fantaseren.
3. **Abstract conceptualiseren:** de student zoekt een theorie.
4. **Actief experimenteren:** de student gaat toetsen of de in de vorige fase ontdekte theorie werkelijk klopt.

Deze vier fasen volgen logisch op elkaar. Kolb beschreef een ideaal leermodel (dat betekent dat je volgens dat model je leren kunt structureren). De vier fasen herhalen zich volgens Kolb voortdurend in deze volgorde. Dit leermodel valt dan ook te zien als een cyclisch model (beter nog een spiraal, want het niveau stijgt):

We onderscheiden **vier leerstijlen**, die gekoppeld zijn aan de verschillende fasen in de leercirkel: de doener, de waarnemer, de denker en de beslisser.

Leerstijl	Kernwoorden	Leert het beste van...
Doener Accomoderen	Wat is er nieuw? Ik ben in voor alles in.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ directe ervaring, dingen doen ▪ nieuwe ervaringen, het oplossen van problemen ▪ in het diepe gegooid worden met een uitdagende taak

Samenvatting werkvelden

Bezinner Divergeren	Ik wil hier graag even over nadenken	<ul style="list-style-type: none"> ▪ activiteiten waar ze de tijd krijgen/gestimuleerd worden (achteraf) na te denken over acties ▪ als de mogelijkheid wordt geboden eerst na te denken en dan pas te doen ▪ beslissingen nemen zonder limieten en tijdsduur
Denker Assimileren	Hoe is dat met elkaar gerelateerd?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gestructureerde situaties met duidelijke doelstellingen (congressen, colleges, boeken) ▪ als ze de tijd krijgen om relaties te kunnen leggen met kennis die ze al hebben ▪ situaties waar ze intellectueel uitgedaagd worden ▪ de kans krijgen vragen te stellen en de basismethodologie, logica etc. te achterhalen ▪ theoretische concepten, modellen en systemen
Beslisser Convergeren	Hoe kan ik dit toepassen in de praktijk?	<p>activiteiten waar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ een duidelijk verband is tussen leren en werken ▪ ze zich kunnen richten op praktische zaken ▪ ze technieken worden getoond met duidelijke praktische voorbeelden ▪ ze de kans krijgen dingen uit te proberen en te oefenen onder begeleiding van een expert

Als iemand in een bepaalde fase van de leercyclus blijft hangen, kan het volgende gebeuren:

- Een fanatieke 'doener' is productief, maar het risico bestaat dat hij onvoldoende observeert welke resultaten hij creëert. Dan gaat hij te lang door zonder zichzelf te verbeteren.
- Een verstokte 'observator' ontgaat weinig, verzamelt op die manier veel informatie, maar het kan gebeuren dat hij daaruit te weinig conclusies trekt.
- Een hardnekkige 'denker' trekt conclusies, legt verbanden, maar vergeet soms zich af te vragen wat je daarmee in de praktijk kunt.
- Een doorgewinterde 'beslisser' hakt onmiddellijk knopen door, maar onderzoekt soms te weinig of hij wel de juiste oplossing heeft gekozen.

Reflecteren

Reflecteren is een meta-cognitieve activiteit, waarbij studenten leren leren. Reflecteren betekent dat je **jezelf een spiegel voorhoudt** om zo stil te staan bij **hoe je** bijvoorbeeld **werkt**, **welke keuzes** je daarbinnen maakt, **welke vaardigheden** je inzet en **hoe dat voelt**.

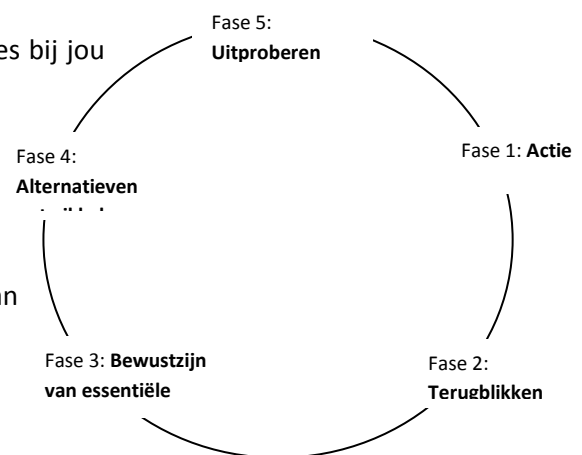
Er zijn drie vormen van reflectie:

1. **Reflecteren op persoonlijk functioneren.** Daarbij sta je vooral stil bij wie jij bent, wat je **motivatie** en je **doelen** zijn. Deze vorm van reflectie kan je helpen bij je persoonlijkheidsontwikkeling.

2. **Reflecteren op beroepsmatig handelen.** Deze vorm van reflecteren richt zich vooral op het **methodisch handelen**. Je kunt zo onderzoeken wat het effect is van de methoden die jij inzet.
3. **Reflecteren op persoonlijk beroepsmatig handelen in de maatschappelijke context.** Bij deze vorm van reflecteren kijk je ook naar de context van jouw [functioneren](#) en handelen. Hierbij vraag je je af wat het effect is op de omgeving, de maatschappij en in hoeverre jij hier verantwoordelijk voor bent.

Bij reflecteren onderzoek je je **manier van handelen**, maar ook hoe je **reageert** op een bepaalde situatie en hoe dat voelt. Dat laatste, je **gevoel**, is een thema waarbij je uitgebreid stil moet staan in je manier van reflecteren. Door te reflecteren:

- Vergroot je je [zelfkennis](#).
  - Ben je je **bewust van de emoties** die in bepaalde situaties bij jou een rol spelen.
  - Krijg je **inzicht** in hoe je daarnaar handelt.
  - Bij **kennisleren** gaat het dus om het opnemen van informatie en het leggen van verbanden.
  - **Vaardigheidsleren** gaat om het verbeteren van acties.
  - **Houdingsleren** gaat om het inzicht in eigen gedrag.
- Normen en waarden worden ontwikkeld, de omgang met anderen wordt onderzocht.

Evalueren	Reflecteren
Beoordeel je de resultaten van je acties.	Omschrijf je de situatie en omgeving .
Kijk je welke eventuele storende factoren een rol hebben gespeeld.	Onderzoek je je gedrag .
Trek je conclusies voor de werkwijze in soortgelijke situaties.	Stel je vragen over je eigen vaardigheden .
	Achterhaal je je motivatie of overtuigingen .
	Sta je stil bij je identiteit .

Zelfreflectie is een speciale vorm van reflecteren. Het verschil is dat je zelfreflectie **zelfstandig** toepast, dat wil zeggen dat je dit op eigen initiatief en alleen doet. De volgende tips kunnen je helpen bij het reflecteren:

- Kies een **concrete situatie** en kijk terug op dat specifieke moment en jouw manier van handelen.
- **Reflecteer regelmatig** en 'rooster' tenminste één keer per week een reflectiemoment in liefst op een vast moment.
- Stel jezelf **open vragen**.
- **Stel oordelen over jezelf uit**, kijk eerst wat er gebeurde voor dat je hier een waarde aan geeft.
- Reflecteer op een **methodische manier**, bijvoorbeeld door een lijstje vragen te doorlopen of het reflectiemodel te gebruiken.
- Reflecteer niet alleen op probleemsituaties maar **ook op succeservaringen**.
- Gebruik [feedback](#) van anderen om vanuit dat gezichtspunt te reflecteren.

Organisatie en verkenning van het werkveld Arbeids- en organisatiepsychologie

Algemene situering (HR-afdeling = human resources afdeling)

Bij A&O is er een diversiteit aan doelgroepen, bvb mensen die werk hebben, maar een andere job willen of langdurige werklozen en meestal mensen met een gezonde psyche. Er is ook een diversiteit aan vraagstellingen bv. Begeleiding naar arbeidsmarkt. Een derde is een diversiteit aan setting en een diversiteit aan taken voor de bachelor toegepaste psychologie.

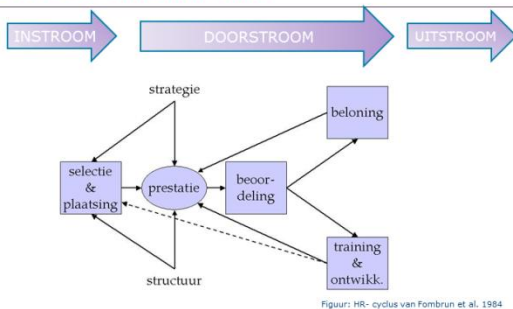
HET WERKVELD A & O: DE ROL VAN DE BATP

Je werkt samen met:

- Masters in de psychologie (zowel A&O, SPP als KLP). Diploma is een aspect, maar competentie een ander. Je hebt dus geen diploma nodig voor A&O als je de competenties voor A&O bezit.
- Masters van handelswetenschappen of TEW.
- Bachelors personeelswerk.
- Bachelors en masters communicatiewetenschappen.
- Bachelors marketing.

HET WERKVELD A & O: 6 DOMEINEN

SITUERING WERKVELD A & O: IN-, DOOR- EN UITSTROOM

Figuur: HR-cyclus van Fombrun et al. 1984

Interne HR-afdelingen

De belangrijkste HR-activiteiten:

- Tewerkstellingsrelatie.
- De juiste mensen vinden, aantrekken en werven.
- Prestatiemanagement: Betere resultaten van de organisatie, teams en individuen verkrijgen door prestaties te meten.

- Zorg dragen voor de ontwikkeling van het personeel:
  - Organisationeel en individueel leren.
  - Loopbaanmanagement.
- Beloning:
  - Functie-evaluatie: Belang van verschillende functies vaststellen en tegen elkaar afwegen.
  - Beloning: ontwikkelen en toepassen van loonsystemen en structuren.
  - Niet-financiële beloningen: erkenning, verhoogde verantwoordelijkheid, promotie (?), ...
  - Voordelen: Boven op het loonpakket voordelen voorzien waarmee de organisatie kan inspelen op specifieke behoeften van de medewerkers.
- Arbeidsverhoudingen en directe relaties:
  - Arbeidsverhoudingen.
  - Participatie van de medewerkers.
  - Communicatie.
- Gezondheid en veiligheid.
- Persoonlijk welzijn.
- Administratieve verantwoordelijkheden:
  - Tewerkstellingsprocedures.
  - Andere administratieve verantwoordelijkheden.

HR-outsourcing

Zowel technisch-administratieve HR-activiteiten als strategische HR-activiteiten outsourcen. Het takenpakket hierbij kan uiteenlopend zijn:

- Grondige kennis van sociale wetgeving.
- Ondersteuning bieden aan andere afdelingen van de organisatie inzake HR-aangelegenheden
→ Belangrijkste taak.
- Administratieve vaardigheden.
- Nauwkeurigheid, plannen en organiseren, initiatiefname en samenwerken.

VDAB

Als bachelor toegepaste psychologie kan je op volgende afdelingen terecht komen:

1. Trajectbegeleiding: Hierbij is het de bedoeling dat je de werkzoekende zo snel mogelijk aan werk helpt. Eerst wordt de werkzoekende gescreend en op basis van zijn competenties wordt er naar de geschikte job gezocht. De consulent maakt dan een dossier op en zet deze in de databank van de VDAB. En op basis van de gesprekken met de werkzoekende wordt er een actieplan of traject opgesteld. Dit traject beschrijft welke stappen de werkzoekende moet nemen. Enkele mogelijke stappen zijn:
  - a. Sollicitatietraining.
  - b. Opleiding.
  - c. Persoonsgerichte vorming: Je leert samen met andere werkzoekende hoe je je in een werksituatie moet gedragen.
  - d. Begeleiding op de werkvloer: Opleiding in combinatie met stage.

De doelgroep waar je mee werkt zijn meestal langdurige werklozen of langdurige werklozen uit kansgroepen.

2. Oriëntatiecentrum: Het observatie- en oriëntatiecentrum is voorzien voor werkzoekenden zonder realistisch doelwit. Werkzoekenden die een OOC volgen moeten mogelijk ge(her)oriënteerd worden op de arbeidsmarkt, omdat ze geen arbeidsmarktgericht diploma hebben en waarbij competentieversterking een noodzaak is. Gedurende 5 halve dagen krijgen de deelnemers hier informatie over de arbeidsmarkt, de dienstverlening van de VDAB en maken ze oefeningen en opdrachten om hun mogelijkheden, beperkingen en aspiraties na te gaan. Het OOC eindigt meestal met een individueel gesprek met de begeleider waar een advies met betrekking tot de toekomst wordt geformuleerd.

Taken van een oriëntatiebegeleider is:

- Organiseert en plant het oriëntatietraject van de klant.
- Past de methodiek, opgebouwd rond de oriëntatiedimensies op een creatieve en inspirerende manier toe.
- Hanteert zowel het groepsgebeuren als de individuele gesprekken als uitgerekend verdiepingsinstrument.
- Kan observatie en assessment technieken toepassen individueel en in groep.
- Formuleert oriëntatiedoelstellingen naar andere screeningsdiensten en zorgt ervoor dat de verkregen informatie adequaat ingepast wordt in het oriëntatietraject.
- Schakelt waar nodig op een adequate manier andere screenings- en oriëntatierelevante diensten en kan de werkzoekenden in de juiste oriëntatiemodule terug inschakelen.
- Zorgt voor een vlotte overdracht naar de trajectbegeleider of de klantenconsulent.

Samenvatting werkvelden

- Draagt de verantwoordelijkheid voor de correcte afhandeling van de administratieve taken en het werkzoekendendossier.
- 3. Jobclub: Wanneer de trajectbegeleider vaststelt dat het 'kunnen solliciteren' het probleem vormt, is het mogelijk dat de werkzoekende wordt doorverwezen naar de jobclub. In de jobclub van de VDAB leert de werkzoekende samen met andere werkzoekenden sollicitatietechnieken. Deze sollicitatietraining kan ook gegeven worden aan specifieke doelgroepen (bv.: 50+). Het geven van sollicitatietraining impliceert natuurlijk dat de VDAB consulent/ BaTP graag met groepen werkt, dat hij voor een groep kan spreken en een groep kan coachen, begeleiden en motiveren in het 'leren solliciteren'.
- 4. Psychologische screeningsdienst: Alvorens door te verwijzen naar een of andere opleiding in een van de competentiecentra van de VDAB, kan het aangewezen zijn dat de werkzoekende een aantal testen aflegt opdat de werkzoekende en zijn oriëntatiebegeleider/ trajectbegeleider een beter zicht krijgen op de werkzoekende zijn kennis, vaardigheden en attitudes. In dat geval wordt de werkzoekende naar de psychologische screeningsdienst verwezen. Op de screeningsdienst neemt de VDAB-consulent testen af.
- 5. Andere: De VDAB begeleidt eveneens werkzoekenden met een arbeidshandicap naar de arbeidsmarkt. Naast de VDAB zijn er tal van andere initiatieven die kaderen binnen de sociale economie.

De BaTP bij de VDAB

Belangrijke competenties zijn communicatievaardigheid, kunnen omgaan met diversiteit, klantgericht, interpersoonlijk sensitief, administratief nauwkeurig zijn, en kunnen omgaan met weerstand en emoties.

De uitzendkantoren:

Uitzendarbeid: Juridische aspecten in het kort

Bij het beroep op uitzendarbeid ontstaat een driehoeksverhouding tussen 3 partijen:

- Het uitzendbureau.
- De uitzendkracht.
- De gebruiker.

Juridisch vereist het uitvoeren van een tijdelijk werk door een uitzendkracht het sluiten van twee overeenkomsten:

- Een arbeidsovereenkomst tussen het uitzendbureau en de uitzendkracht.

Samenvatting werkvelden

- Een commerciële overeenkomst tussen het uitzendbureau en de gebruiker.

Uitzendarbeid wordt slechts toegelaten in de volgende welbepalende gevallen:

- Voor de vervanging van een vaste werknemer van wie de arbeidsovereenkomst tijdelijk geschorst is.
- Of een einde heeft genomen.
- Bij tijdelijke vermeerdering van werk.
- Voor de uitvoering van bepaalde uitzonderlijke werkzaamheden.

Uitzendarbeid voor werknemers:

Loon is hetzelfde als dat van een vaste werknemer die even oud is en even veel ervaring heeft. De sociale voordelen zijn ook hetzelfde als die van de vaste werknemers ; en de arbeidsovereenkomst voor uitzendarbeid zijn van een bepaalde duur.

Uitzendarbeid voor werkgevers

Uitzendarbeid is ontstaan uit de behoefte van de organisaties aan een soepeler personeelsbeleid. Uitzendarbeid voor werkgevers is om de afwezige werknemer te kunnen vervangen, om een extra persoon in te schakelen in het geval van een tijdelijke vermeerdering van het werk; en om vaardigheden in het bedrijf in te zetten die nog ontbreken.

Federgon

Federgon uitzendarbeid groepeert 72 uitzendbureaus. Deze leden van Federgon uitzendarbeid dienen zich te houden aan een gedragscode die al de deontologische regels bevat die de leden bij het uitoefenen van hun activiteiten in acht moeten nemen en is bedoeld om zo ruim mogelijk verspreid te worden. Federgon bestaat uit een aantal afdelingen:

- Sales-afdeling: is gespecialiseerd in het screenen en rekruteren van externe commerciële functies.
- Horeca-afdeling: is gespecialiseerd in gemotiveerd horeca-personeel.
- Medica.
- Senior careers: is een gespecialiseerde afdeling die een brug wil zijn tussen enerzijds het stijgende aanbod van ervaren 50-plussers en anderzijds het groeiende tekort aan ervaring, kennis en maturiteit waar organisaties steeds meer naar op zoek zijn.

De afdeling diversity houdt zich vooral bezig met de begeleiding en opleiding van personen uit kansgroepen. De dienstencheque is een systeem waarbij een erkende onderneming werknemers in dienst neemt om activiteiten van huishoudelijke hulp thuis bij een gebruiker of daarbuiten uit te voeren.

voeren. Dit systeem van dienstencheques is door de overheid in het leven geroepen om zwartwerk tegen te gaan.

Wanneer de organisatie een beroep doet op een groot aantal uitzendkrachten is een inhouse vestiging van het uitzendbureau een mogelijkheid. Dit betekent dat een uitzendconsulent, geheel naar de behoefte, van organisatie, voltijds, of deeltijds, permanent of seizoensgebonden aanwezig is in de organisatie en daar het volledige beheer van uitzendkrachten overneemt. Dit heeft als voordeel voor de organisatie dat de inhouse-consultant de organisatie, de mensen, de organisatiecultuur en de werkmethodes door en door kent. De inhouse-consultant kan ingeschakeld worden in het uitzendproces, maar kan ook diverse andere HR-taken op zich nemen. Een typisch inhouse-kantoor doet:

- Rekrutering en selectie.
- Onthaal.
- Planning en begeleiding.
- Administratie.

Vaak bekleedt een BaTP de functie van consultant of uitzendconsulent binnen een uitzendkantoor. Als uitzendconsultant houd je je vooral bezig met rekrutering en selectie. Als uitzendconsulent is het belangrijk dat je beschikt over vaardigheden zoals een scherp inzicht en contact- en gespreksvaardigheden. De BaTP als uitzendconsulent leert in een commerciële omgeving te werken.

HR-adviesbureaus

HR-adviesbureaus bieden aan hun klanten diensten waarbij zij hun klanten begeleiden in het volledige careerproces. Dit domein binnen het werkveld wordt verder toegelicht aan de hand van de 3 luiken: instroom, doorstroom en uitstroom. De instroom houdt rekrutering en selectie in. Omdat de geschikte werknemer vinden een moeilijke opdracht is, doen veel organisaties een beroep op een HR-adviesbureau. Deze bureaus gaan te werk door middelen te gebruiken zoals advertenties, database research en executive search. De consultant maakt een eerste selectie op basis van het CV en de sollicitatiebrief. Veel HR-adviesbureaus vragen om een vragenlijst in te vullen en om deze mee te brengen naar het gesprek. De HR-adviesbureaus die lid zijn van Federgon moeten rekening houden met de deontologische code. Met deze code engageren ze zich onder meer tot:

- Feedback.
- Vrijheid.
- Informatie.
- Transparantie.
- Professionalisme.
- Discretie.
- Respect.

Samenvatting werkvelden

- Pertinentie.
- Opvolging.
- Referenties.
- Hoffelijkheid.
- Kosteloosheid.
- Bijstand.
- Non-discriminantie.

Net zoals in een uitzendkantoor ga je als BaTP in een HR-adviesbureau handelen in een commerciële omgeving. In dit domein krijg je doorgaans te maken met hogere profielen of specifieke doelgroepen. Dit betekent voor het takenpakket van een BaTP dat er naast de vaardigheden die belangrijk zijn bij een stage zoals besproken bij de uitzendkantoren, bijkomende observatievaardigheden, analyse en synthesevaardigheden met betrekking tot psychologische rapportering en psychodiagnostiek aan bod komt.

Onder de doorstroom valt loopbaanbegeleiding. Loopbaanbegeleiding kan aangeboden worden door de VDAB, door erkende loopbaanbegeleidingscentra en door HR-adviesbureaus. Als loopbaanbegeleider zoek je samen met de werkzoekende tijdens verschillende gesprekken uit wat hun loopbaandoel is, wat hen motiveert en welke jobs bij hen passen. Eens de werkzoekende weet wat hij precies wilt, vertaalt hij dit loopbaandoel samen met de loopbaanbegeleider in een ontwikkelingsplan. Ten slotte helpt de loopbaanbegeleider het ontwikkelingsplan waar te maken en bij te sturen waar nodig tijdens een aantal opvolgsessies.

Bij de VDAB en de erkende loopbaancentra komen meestal individuen terecht die op een of andere manier het gevoel hebben, vastgelopen te zijn in hun loopbaan en begeleiding willen in het uitzoeken van hoe men zijn loopbaan een andere wending kan geven. HR-adviesbureaus voeren meestal loopbaanbegeleiding uit in opdracht van een organisatie. Loopbaanadvies kan heel wat voordelen bieden voor zowel de organisatie als de medewerker:

- Door medewerkers een toekomstperspectief te bieden.
- De inzetbaarheid van het personeel vergroot als ze weten wie ze zijn, wat ze te bieden hebben en wat ze willen bereiken.
- De medewerkers zelfstandiger laten functioneren.
- Vanuit hun persoonlijke ontwikkelingsplan groeien de medewerkers in hun functie en gebruiken ze hun talenten.
- De organisatie kan een optimaal personeelsbeleid voeren, omdat de organisatie een heldere kijk verkrijgt op de vaardigheden en interesse van medewerkers.
- De organisatie wordt een leeromgeving.

In deze setting vervult de BaTP de rollen trainer/coach en psychologisch dienstverlener. Daarnaast behoort tot dit subdomein training & development. Hier kan een organisatie beroep op doen

wanneer de organisatie de kennis, motivatie en know how van haar personeel wenst te verhogen door een opleiding op maat. Training en opleiding kan vele vormen aannemen. Dit kan gaan van eendaagse workshops tot langlopende, van conferenties tot theaterseminaries. Weinig pas afgestudeerde BaTP komen in deze gespecialiseerde opleidingsbureaus terecht, omdat er meestal een brede HR-ervaring vereist wordt om de functie van trainer/coach te kunnen vervullen.

Dan komen we bij de uitstroom. Wanneer het initiatief tot het beëindigen van de arbeidsrelatie uitgaat van de werkgever wordt er doorgaans gesproken over ontslag. Outplacement is het geheel van diensten en consultancy-activiteiten die door een gespecialiseerd bureau op vraag van de werkgever worden aangeboden aan een aangewezen werknemer van deze werkgever, opdat deze werknemer zelf en zo snel mogelijk opnieuw werk zou vinden. Er zijn 4 belangrijke soorten hulp:

- Ondersteuning van psychologische aard om de kandidaten te helpen hun ontslag te aanvaarden en de veerkracht te vinden om met het nodige optimisme de zoektocht naar een nieuwe job aan te vatten.
- Ondersteuning van technische aard.
- Individuele coaching door een gespecialiseerd consultant die de kandidaat zal begeleiden en opvolgen tijdens het volledige heroriënteringsproces tot de persoon in zijn nieuwe functie gesetteld is.
- Ondersteuning van logistieke aard.

Iedereen die ontslagen wordt, kan van dit systeem gebruik maken.

Marktonderzoeksbureaus

Een marktstudie is het verzamelen en analyseren van informatie met subjectieve en objectieve onderzoeksmethodes. Een studie bureau werkt op verschillende niveaus:

1. In de eerste plaats geeft het bureau advies in verband met:
  - Analyse van het probleem.
  - Keuze van de werkwijze.
2. Vervolgens verzamelt het bureau de nodige informatie:
  - Meestal gebeurt dit in individuele vraaggelassen.
  - Soms compileert het bureau al bestaande onderzoeksgegevens of interviewt deskundigen.
3. Een derde tak is de verwerking van de verzamelde gegevens:
  - Statistische en/of beschrijvende werking van de resultaten.
  - Samenvatting van de resultaten.
  - Systematische analyse van de resultaten.
4. In een vierde niveau verstrekt het studiebureau opnieuw advies:
  - Interpretatie van de resultaten.

Samenvatting werkvelden

- Aanbevelingen.
- Opvolging van de aanbevelingen.

De toegepaste methodologie hangt af van de gekozen benadering en van het tijdsgebonden of permanent karakter van de enquête. Bij het kwantitatief onderzoek kunnen volgende enquêtes aan bod komen:

- Face-to-face enquête.
- Telefonische enquête.
- Enquêtes per post.
- CASI (computer assisted self interviewing).
- Enquêtes met behulp van nieuwe technologieën.

De meest voorkomende kwalitatieve enquêtes zijn:

- Individuele diepgaande interviews.
- Groepsdiscussies.

De hoofdfuncties van een studiebureau zijn de uitwerking van de enquête, de productie en uitvoering ervan op het terrein, en de uiteindelijke analyse van de resultaten. Meestal functioneert een BaTP in een marktonderzoeksbureau als onderzoeksassistent en biedt ondersteuning aan een projectleider. Het takenpakket kan bestaan uit:

- Deskresearch.
- Als de onderzoeksassistent kan je belast worden met de taak 'Het beheren van de steekproefgroep'.
- Wanneer je stage loopt op een kwalitatief marktonderzoeksbureau of een kwalitatieve afdeling van een marktonderzoeksbureau, ga je meehelpen bij het opstellen van leidraden voor focusgroepen en individuele interviews.
- Wanneer je stage loopt op een kwantitatief marktonderzoeksbureau of een kwantitatieve afdeling ervan, help je bij het opstellen en analyseren van vragenlijsten en enquêtes.

Belangrijke competenties waarover een BaTP in deze setting dient te beschikken zijn onder meer: sterk communicatieve vaardigheden, geïnteresseerd zijn in onderzoek, cijfermatig aangelegd zijn, creatief zijn, flexibel zijn in omgang en werkuren, initiatief kunnen nemen en zelfstandig zijn.

Reclamebureaus

Als BaTP ga je stage doen op de afdeling strategie of strategische planning van een reclamebureau. Op deze afdeling bestaat je takenpakket hoofdzakelijk uit deskresearch, dit betekent heel veel denken (op)zoekwerk verrichten, analyseren van concurrerende merken en uitvoeren van

Samenvatting werkvelden

marktonderzoek. In dit domein werken niet veel pasafgestudeerden van de opleiding BaTP, onder meer omdat er heel veel concurrentie is van andere bacheloropleidingen.

Organisatie en verkenning van het klinisch-psychologisch werkveld

Algemene situering

In de klinische psychologie is er heel veel diversiteit, diversiteit aan doelgroepen, problematieken & hulpvragen, settings, en aan taken voor de BaTP. Als psychodiagnosticus (een kernrol) verzamel en

analyseer je informatie, je zoekt antwoord op je vraag en je rapporteert. Een tweede rol is de psychologische dienstverlener. Hier geef je de informatie waar de cliënt nood aan heeft en recht op heeft. Je geeft advies, maar je helpt ook om zelf tot inzicht te komen en oplossingen te zoeken. En als laatste ondersteun en begeleid je ook.

Formele versus informele zorg

De groep van zorgverstrekkers kunnen in 2 groepen worden verdeeld:

1. De formele hulpverlening: Het geheel van voorzieningen, organisaties en systemen die tegemoet komen aan de noden van een zorgbehoevende met als doel het welzijn en of de gezondheid van die persoon te bevorderen.
2. De informele hulpverlening: is het tegemoetkomen aan de noden van een zorgbehoevende binnen een intermenselijke, niet-professionele relatie en de systemen die er op gericht zijn dit te bevorderen en te ondersteunen.

De BaTP behoort tot de eerste groep van zorgverstrekkers en werkt meestal in een door een van de overheden gesubsidieerde voorziening. Er bestaan inmiddels veel initiatieven die in de loop der jaren werden opgericht volgens de noden en behoeften die leefden in de maatschappij. De laatste jaren wordt er naar gestreefd om de zorg en de organisaties die betrokken zijn op een zelfde doelgroep beter uit te bouwen en goed op elkaar af te stemmen.

De rol van de BaTP in een multidisciplinair team

De meeste echte therapeuten ga je tegenkomen en ga je mee samenwerken. Je hebt een multidisciplinair team met o.a.:

Samenvatting werkvelden

- De psychiater: heeft als vooropleiding geneeskunde gestudeerd en heeft hij zich gespecialiseerd in de psychopathologie bij de mens. De psychiater mag medicatie voorschrijven en zal dan ook vooral werken met mensen die ernstige pathologie vertonen.
- Master (klinische) psychologie: is een gedragskundige. De taken van een master kunnen zeer gevarieerd zijn: preventie, advisering, wetenschappelijk onderzoek, enz. De master is geen arts en mag dus ook geen medicatie voorschrijven. De master mag zichzelf enkel officieel psycholoog noemen na registratie bij de Psychologencommissie zoals voorgeschreven door de wet.
- BaTP: is een deskundige in de psychodiagnostiek en psychologische dienst- en hulpverlening. Dit betekent dat er soms overlap is met de taken die een master uitvoert. Het diploma BaTP volstaat echter niet om een cliënt therapeutisch te begeleiden. Bij een bachelor spreken we

eerder over psychologische dienstverlening, of counseling. Counseling betekent dat de BaTP breed inzetbaar is, maar niet systematisch in de diepte werkt volgens een consequent doorgevoerde methode. De BaTP in het klinisch psychologisch werkveld maakt meestal deel uit van een multidisciplinair team. De samenstelling van teams, zowel wat het aantal medewerkers betreft, alsook wat betreft de soort discipline is bij decreet bepaald door de subsidiërende overheid. Naast het werken in een door de overheid

georganiseerde formele zorgvoorziening kan de baTP ook tewerkgesteld worden in een soortgelijke voorziening in de privésector, een zogenaamde privé-non-profit. Tenslotte kan een BaTP ook nog als zelfstandige aan de slag gaan, hetzij als bijberoep, hetzij als hoofdberoep.

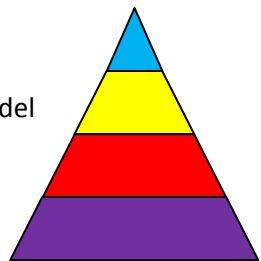
- Anderen: Kinesietherapeuten, logopedisten, ergotherapeuten, ...

De structuur van de Geestelijke gezondheidszorg

De organisatie van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is gebaseerd op het echelon model. Dit model bestaat uit 4 lijnen om de voorzieningen in de geestelijke gezondheidszorg te organiseren.

0de lijn: Mantelzorg

De 0de lijn omvat de mantelzorg en zelfzorg. De definitie van mantelzorg luidt: "De extra zorg die aan een zorgbehoevende persoon wordt gegeven door een of meerdere leden van zijn of haar directe omgeving, waarbij de zorgverlening voortvloeit uit de sociale relatie, buiten het kader van een hulpverlenend beroep of georganiseerd vrijwilligerswerk". Op de 0de lijn vinden we dus de hulpverleningssystemen waar geen drempel voor bestaat.

1ste lijn: niet-gespecialiseerde, ambulante, professionele hulpverlening

Een aantal kenmerken van de eerstehulpverlening is dat ze laagdrempelig is, een grote differentiatie in de cliëntenpopulatie kent en generalistisch werkt bij de aanpak van problemen. Hulpverlening die de 1ste lijn aanbied is meestal kortdurend en gebeurt onmiddellijk.

De Vlaamse Regering wil een strategische visie ontwikkelen over de eerstelijnsgezondheidszorg van de 21ste eeuw. Er wordt vooral gestreefd naar kwaliteitsverbetering van de eerstelijnszorg voor cliënten door meer professionele samenwerking tussen de verschillende zorgverstrekkers. Er worden voor de eerstelijnszorg 5 grote uitdagingen voorspeld:

1. Vergrijzing en geriatrische 'tsunami': Het aandeel van 80-plussers zal de komende decennia enorm stijgen. Een goed dementieplan zal dan ook noodzakelijk zijn → Gerontopsychologie.
2. Toename van chronische ziekten: Ook hier wordt gewezen op het belang van de psychologische functie binnen de eerstelijnszorg.
3. Dalende manpower in de eerstelijnszorg: In de opleiding van beroepskrachten moet men de 1ste lijn veel meer naar voor schuiven door middel van inspirerende voorbeelden, casussen, enz.
4. Sociale gezondheidskloof dichten: Drempel verlagen voor alle mensen, ongeacht inkomen, opleidingsniveau, enz.
5. Toename van psychische problemen: De psychologische functie binnen de 1ste lijn zal uitgebreid en versterkt moeten worden.

2de lijn: Gespecialiseerde, ambulante, professionele hulpverlening

De tweedelijns hulpverlening is meer gespecialiseerd in een bepaalde doelgroep of in een bepaalde problematiek. In de tweedelijnsdienst wordt voornamelijk therapeutisch gewerkt.

3de lijn: Gespecialiseerde, residentiele, professionele hulpverlening

Op het moment dat een probleem nog ernstiger is en meer gespecialiseerde hulpverlening nodig is, waarbij ook een opname zich opdringt, dan kan men doorverwijzen naar de hulpverleningsinstanties in de 3de lijn. Een opname kan nodig zijn omdat de omgeving gevaar loopt, de persoon zelf gevaar loopt, de persoon niet meer voor zichzelf kan instaan, enz. Deze voorzieningen worden gekenmerkt door een sterke differentiatie tussen verschillende cliënt-groepen en een zeer gespecialiseerde aanpak van verschillende problematieken.

Het echelon model is gebaseerd op het medische model van de gezondheidszorg. Het model is erop gericht om cliënten via de 1ste lijn als poortwachter te doen belanden bij de juiste vorm van hulpverlening. Dit is het stepped care principe. Hierbij is het subsidiariteitsbeginsel van belang: Het aanbieden van minimale zorg waar mogelijk, en enkel kiezen voor meer intensieve zorg indien dit

noodzakelijk is. In de realiteit zien we dat de dag van vandaag de ideale structuur (piramide) letterlijk op zijn kop staat. Er is dus een sterkere en nauwgezetere filterwerking nodig, vanuit de 1ste lijn, om het model te doen werken.

De 6 domeinen: Het domein psychopathologie

Psychopathologie is de studie van het psychisch lijden en het geheel van psychische stoornissen.

Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG):

Het CGG heeft een dubbele opdracht, nl. het geven van een ambulante behandeling en de begeleiding van cliënten in verzorgingssituaties. Het zijn extramurale tweedelijnsvoorzieningen die op multidisciplinaire wijze ambulante geestelijke verzorging verlenen aan mensen met psychische problemen. Het doel van een CGG is een verantwoorde zorg aanbieden met het oog op het herstel van het psychisch evenwicht of het draaglijk maken van psychische problemen/stoornissen. Voor cliënten en hun leefomgeving.

Veel van deze centra werken met lange wachtlijsten en zijn overbevraagd. In een CGG kan men terecht met uiteenlopende problemen van psychische, relationele of psychodiagnostische aard. Sommige centra hebben zich gespecialiseerd in bepaalde probleemgebieden. Bovendien zijn CGG's vaak betrokken bij specifieke preventieprojecten. De begeleiding is doorgaans individueel, maar voor koppels en gezinnen bestaat er ook de mogelijkheid om samen op gesprek te komen. Soms vormen CGG's met andere centra uit de regio een netwerk om een betere opvang te kunnen waarborgen voor sommige vragen die zich stellen. Binnen elk centrum wordt gewerkt met meerdere vormen van begeleiding en psychotherapie.

Taken van de BaTP kunnen onder meer zijn:

- Het voeren van een intakegesprek met nieuwe cliënten.
- Cliënten doorverwijzen.
- Psycho-educatie.
- Uitvoeren van diagnostisch onderzoek.
- Kortdurende begeleiding van cliënten met minder ernstige klachten.
- Clientbespreking op teamvergaderingen.

Psychiatrische Thuiszorg (PTZ)

Hier wordt er gestreefd om naar een duurzame, aangepaste en gecoördineerde zorg te verlenen aan gestabiliseerde, chronische psychiatrische patiënten. De PTZ behoort op de 2de lijn. Er wordt getracht cliënten te helpen om in hun eigen thuismilieu een zo zelfstandig mogelijk leven te kunnen leiden.

Via een zorgenplan worden taakafspraken gemaakt met alle betrokken professionele en niet-professionele zorgverleners. PTZ is geen afzonderlijke dienst, maar een project, een samenwerkings-

verband tussen verschillende partners. Het multidisciplinaire begeleidingsteam bestaat uit deskundigen uit de thuiszorg en de geestelijke gezondheidszorg. Het hoofddoel van de PTZ is de cliënt optimaal te laten functioneren in zijn thuismilieu. Daarnaast streeft men ook naar ondersteuning van het reeds bestaande netwerk.

Een belangrijke theorie die aan de basis ligt van PTZ, is de theorie van Empowerment: Dit is een leerproces waarbij mensen meester worden over hun eigen bestaan en in toenemende mate zelf keuzes maken, gebruik makend van hun eigen krachten en mogelijkheden, zoals elementaire sociale vaardigheden en een goed sociaal netwerk.

De taken van een BaTP zijn: Het functioneren van de patiënt in zijn dagelijks leven te optimaliseren door hem te steunen, te stimuleren en te motiveren.

Residentiele voorzieningen

Psychiatrisch ziekenhuis (PZ)

Wanneer iemand ernstige psychische problemen heeft, kan deze persoon opgenomen worden in een psychiatrisch ziekenhuis (3de lijn). Op de opname- of observatieafdeling onderzoekt men aan welke stoornis de patiënt lijdt en wat er nodig is aan verdere behandeling. Niet elk psychiatrisch ziekenhuis beschikt over alle verschillende afdelingen. Sommige ziekenhuizen hebben afdelingen die meer gespecialiseerd zijn in bijvoorbeeld angst en depressie.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen gesloten en open afdelingen. Op gesloten afdelingen mogen patiënten de afdeling of het ziekenhuis niet verlaten, op open afdelingen kan dat wel mits een aantal afspraken die worden nageleefd. Soms willen mensen niet opgenomen worden maar hebben ze geen keuze. Gebeurt dit dan spreekt men van een gedwongen opname of te wel een collocatie. Dit gebeurt bij mensen die een acuut gevaar vormen voor hun eigen of voor hun omgeving. Een opname kan op 2 manieren gebeuren:

1. Door een gewone procedure: Je dient een verzoekschrift en een medisch verslag in bij de vrederechter. (Meestal vrije keuze).
2. Door een spoedprocedure: Deze procedure kan ingezet worden door politiemensen en artsen. Zij moeten contact opnemen met de Procureur des Konings. (gedwongen opname)

Binnen elke afdeling van een PZ worden verschillende therapeutische programma's en behandelmodules aangeboden door een multidisciplinair samengesteld team. Na verloop van tijd is een verblijf niet meer noodzakelijk en kan gedacht worden aan ontslag. Dit wordt in samenspraak met de patiënt en het team van de hulpverlening beslist. Vaak is het zo dat patiënten nog een nabehandeling kunnen volgen. Een klein aantal patiënten verblijft zeer lang in een psychiatrisch ziekenhuis.

De taken van een BaTP in een psychiatrisch ziekenhuis situeren zich vooral op vlak van klinische psychodiagnostiek en sociotherapie. Als sociotherapeut neemt de BaTP deel aan het dagelijks leven van de patiënt. Hij staat model, ondersteunt, confronteert, motiveert en bemoedigd.

Kinderpsychiatrische diensten (K-dienst)

De K-diensten situeren zich op de 3de lijn en re-sorteren onder de bevoegdheid van de federale overheid. Een K-dienst heeft een driedelige taak: crisisopvang, observatie en behandeling van minderjarige patiënten. In een K-dienst komen vooral kinderen en jongeren terecht met ernstige psychische/psychiatrische problematiek, waarbij ambulante hulp niet meer voldoende blijkt te zijn. De eerste weken dat een kind op de K-dienst verblijft zal het vooral geobserveerd en diagnostisch onderzocht worden. Tegelijkertijd wordt voor zoveel mogelijk structuur, stabiliteit en veiligheid gezorgd. Na gemiddeld 6 weken kan de behandelfase starten. In de meeste gevallen wordt er gestreefd naar een kortdurende behandeling zodat het kind snel kan terugkeren naar zijn thuismilieu.

De taken van een BaTP op een K-dienst situeren zich op vlak van observatie en psychodiagnostiek, maar ook het aandeel in de leefgroepwerking is aanzienlijk. Het is immers belangrijk dat de kinderen voortdurend ondersteund worden en gesuperviseerd worden door professionele opgeleide hulpverleners.

Psychiatrische Afdelingen binnen de Algemene Ziekenhuizen (PAAZ)

De PAAZ is een hospitalisatieafdeling die bedoeld is voor de opname van patiënten met acute psychische problemen of patiënten die in een crisissituatie verkeren. Bij de PAAZ heb je 4 basisfuncties:

1. Urgentiepsychiatrie: Het realiseren van dringende psychiatrische hulpverlening (DPH) al of niet gecombineerd met intensieve psychiatrische crisiszorg (IPC) voor een gevarieerde patiëntenpopulatie die terecht komt en verwezen wordt naar het algemeen ziekenhuis.
2. Liaisonpsychiatrie: Het aanbieden van psychiatrisch consult en –begeleiding aan patiënten met psychosomatische/psychiatrische problematiek die opgenomen zijn in het algemeen ziekenhuis.
3. Kortdurende behandeling: Het aanbieden van kortdurende psychiatrische behandeling in volledige of gedeeltelijke hospitalisatie voor patiënten met een eerste acute psychiatrische stoornis en voor patiënten met plotselinge verergering van een chronische stoornis.
4. Ambulante zorg: Het aanbieden van diagnostiek, oriëntatie, behandeling en begeleiding aan patiënten met een psychiatrische problematiek via een ambulante vorm van hulpverlening die zowel individueel als in groep kan aangeboden worden.

Samenvatting werkvelden

Naast deze basisfuncties ontwikkelden er zich in een aantal ziekenhuizen ook nog meer gespecialiseerde functies. De taken van een BaTP:

- Onthaal.
- Diagnostiek.
- Overleg.
- Kortdurende begeleiding.
- Crisisopvang.
- Doorverwijzing.
- Psycho-educatie.
- Enz.

Psychiatrisch Verzorgingstehuizen (PVT)

De doelgroep van het PVT (3de lijn) zijn de patiënten met een langdurige en gestabiliseerde psychische stoornis. Voor de bewoners van een PVT wordt een genormaliseerd leef-, woon-, en zorgmilieu gecreëerd. De bewoners kunnen op hun eigen wijze deel uitmaken van de samenleving. De beperkingen van hun 'anders-zijn' worden zoveel mogelijk opgevangen en begeleid door het professionele zorgteam. Taken van een BaTP:

- Mee zorg dragen voor een stabiele leefomgeving.
- Begeleiding bij dagbesteding.
- Enz.

Beschut Wonen (BW)

De werking van BW (3de lijn) biedt huisvesting en begeleiding aan personen die geel voltijdse ziekenhuisbehandeling vereisen. De begeleidende taak is gericht op de maximale ontwikkeling van de persoonlijke zelfstandigheid van de bewoners. Een BW initiatief moet uitgaan van een wettelijk erkend samenwerkingsverband waarvan minstens 1 PZ of Algemeen Ziekenhuis met PAAZ en 1 CGG deel uitmaken. Taken van de BaTP:

- Ondersteuning.
- Stimuleren van zelfstandigheid en sociale contacten.
- Enz.

Revalidatiecentrum voor psycho-sociale problemen

Psychosociale revalidatie in een autonoom centrum vertrekt vanuit het functioneren in de maatschappij. Er bestaan specifieke revalidatiecentra voor psychosociale problemen die met deze mensen willen werken aan reïntegratie in de maatschappij. Psychosociale revalidatie richt zich

Samenvatting werkvelden

voornamelijk op het ontwikkelen van vaardigheden die noodzakelijk zijn voor een positieve reïntegratie.

Men moet een onderscheid maken tussen psychosociale revalidatiecentra en dagactiviteiten centra. Dagactiviteitencentra begeleiden mensen die een niveau van functioneren hebben ontwikkeld waar niet veel groei meer kan worden verwacht. Een psychosociaal revalidatiecentrum moet ook onderscheiden worden van de ambulante revalidatiecentra. Concrete taken in een psychosociaal revalidatiecentrum kunnen zijn:

- Psycho-educatie.
- Contact en overleg met de omgeving van de cliënt.
- Geven van sociale vaardigheidstraining.
- Versterken van copingmechanismen bij cliënten.
- Beroepsvoorbereidende en huishoudelijke vaardigheden aanleren en stimuleren.
- Enz.

Therapeutische gemeenschap (TG)

Een therapeutische gemeenschap is doorgaans gespecialiseerd in een bepaalde problematiek en biedt de kans op een langdurende opvang.

Patiëntenparticipatie en zelfhulp

In het kader van de gehele maatschappelijke evolutie op vlak van de geestelijke gezondheidszorg wordt de patiënt en zijn familie als een actieve partner beschouwd. Ook in het beleid krijgen zij meer en meer een stem. De Vlaamse Vereniging voor Geestelijke Gezondheidszorg is een overkoepelende organisatie die vele initiatieven zowel voor professionals als niet-professionals ondersteunt.

Telefonische en online hulpverlening

Voor sommige mensen is de drempel te hoog om een centrum binnen te stappen. Ze blijven liever anoniem en voelen zich veiliger bij een telefonisch gesprek. Naast telefonische hulpverlening bestaan er ook heel wat websites die een online hulpverleningsaanbod doen. Voordelen van deze vormen van hulp zijn onder andere de laagdrempeligheid, anonimiteit, geen nood aan verplaatsing en men is niet gebonden aan de kantooruren. Echter zijn er ook nadelen zoals het ontbreken van lichaamstaal of andere non-verbale communicatie.

Zorgcircuits en netwerken

Het idee van een zorgcircuit betekent dat alle hulpverleners en voorzieningen binnen de geestelijke gezondheidszorg op de hoogte zijn van elkaars bestaan en van elkaars specifieke zorgprogramma's.

Samenvatting werkvelden

een zorgcircuit is een groepering van instellingen die zich op eenzelfde problematiek of doelgroep richten. Taken van een BaTP:

- Begeleiden van leef- en werkstructuur.
- Ingrijpen/bemiddelen bij conflicten of problematisch gedrag.
- Observatie.
- Evolutiebesprekingen in team.
- Enz.

De 6 domeinen: Het domein Gerontopsychologie

Gerontopsychologie is de studie van psychologische aspecten van het ouder worden.

Ambulante voorzieningen

Expertisecentra Dementie (ECD)

De ECD vervullen volgende functies om tegemoet te komen aan de vele vragen en problemen die kunnen opduiken bij mensen die te maken krijgen met dementie in hun dagelijkse of professionele leven:

- Verstrekken van informatie.
- Het geven van advies.
- Het doorverwijzen naar andere diensten/organisaties.
- Bieden van vorming en ondersteuning aan professionals om hun deskundigheid te versterken.
- Signaleren en sensibiliseren.

Thuishulp voor senioren

De meeste bejaarden willen graag zo lang mogelijk thuis blijven wonen. In dit geval kan men dan een beroep doen op de diensten voor thuis hulp en thuiszorg. Aangezien er niet voortdurend iemand aanwezig kan zijn bij de bejaarde thuis, kan gebruik gemaakt worden van een personenalarm-systeem. Dit is een klein apparaatje dat men snel en gemakkelijk kan inschakelen om met iemand te spreken.

Semi-residentiele voorzieningen

Dagcentrum:

Als thuis hulp niet volstaat, maar een definitieve opname nog niet aangewezen is, kan een tussenoplossing aangeboden worden in de vorm van een dagcentrum. Men biedt medische

Samenvatting werkvelden

verzorging aan en activiteiten. Hier kunnen diverse professionals aan het werk zijn zoals maatschappelijke assistenten, BaTP's, artsen, enz.

Residentiele voorzieningen

Rustoord voor bejaarden (ROB)

Het ROB is een opvang voor valide bejaarden die verkiezen niet meer alleen te blijven wonen. Het is in feite geen verzorgingsinstelling. Het beheer van rusthuizen gebeurt door lokale overheden, OCMW's, private rusthuizen of door particulieren.

Rust- en Verzorgingstehuis (RVT)

De RVT's bieden intensieve zorg en zijn enkel toegankelijk voor bejaarden met matige tot ernstige zorgbehoefte. Dit wordt bepaald door de arts die zich baseert op de resultaten van de KAATZ-schaal.

Serviceflats

We spreken hier over een woonvorm waarbij bejaarden in een studio leven en zelfstandig kunnen functioneren. Vaak is een dienstencentrum hieraan verbonden waar een aanbod van voorzieningen voor handen zijn. De taken van een BaTP zijn:

- Onthaal nieuwe bewoners.
- Contacten met verwijzers (bv. huisarts).
- Ondersteuning van familie.
- Psychosociale begeleiding van bewoners.
- Diagnostiek (bv. MMSE, eenzaamheidsvragenlijst).
- Organiseren en begeleiden van activiteiten .
- Ondersteuning van collega's in het omgaan met bewoners (bv. mensen met wegloopgedrag),...

Dienst geriatrie in een (psychiatrisch) ziekenhuis

Een dienst geriatrie in een (psychiatrisch) ziekenhuis richt zich tot patiënten met psychogeriatrische aandoeningen (Bv. Alzheimer) waarvoor gespecialiseerde medische behandeling, verpleegkundige zorg, revalidatie en reactivering in een ziekenhuismilieu nodig zijn.

De 6 domeinen : Het domein gezondheidspsychologie

Gezondheidspsychologie is de studie van de rol van het gedrag bij lichamelijke/psychische gezondheid en ziekte.

Gedrag kan langs drie wegen de gezondheid beïnvloeden: langs fysiologische weg, door bepaalde leefgewoonten en door de wijze waarop mensen met ziekte omgaan. Dit vormt het gezondheid-psychologisch referentiekader. Binnen de gezondheidspsychologie richten we ons niet alleen op patiënten, maar in belangrijke mate ook op gezonde personen bij wie we gezond gedrag willen bevorderen en/of ongezond gedrag willen voorkomen en reduceren. De specifieke taken van de psychologisch geschoolde binnen dit werkveld, houden volgende deelactiviteiten in:

- Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot ziekte- en gezondheids-gedrag en met betrekking tot hulpverlenend gedrag.
- Het uitvoeren van diagnostiek van psychosociale aspecten van lichamelijke gezondheid en ziekte.
- Het begeleiden en bevorderen van gezondheidsgedrag.
- Het verstrekken van informatie over gezondheids- en ziektegedrag met inbegrip van gezondheidsvoorlichting en opvoeding.
- Het verstrekken van informatie aan andere hulpverleners binnen de gezondheidszorg.
- Het begeleiden en trainen van andere hulpverleners binnen de gezondheidszorg op vlak van hulpverlenend gedrag, m.i. van onderwijs aan toekomstige medici en paramedici.
- Op het terrein van arbeid en gezondheid worden ze ingeschakeld bij onder andere het geven van organisatieadvies ten aanzien van gezondheidsproblemen, enz.

Lokaal Gezondheid Overleg (Logo)

LOGO omvat een netwerk van lokale partners uit gezondheids- en aanverwante sectoren die de handen in elkaar slaan voor het lokaal implementeren van gezondheidsprojecten en voor het ontwikkelen van een integraal gezondheidsbeleid in bedrijven, scholen, gemeenten of andere settings. Ze worden daarbij aangestuurd door de Vlaamse Gezondheidsdoelstellingen.

LOGO'S verspreiden actiestrategieën en ondersteuningsmiddelen totdat preventieorganisaties deze opnemen in hun werking of beleid. Elk LOGO beschikt over een team van deskundige medewerkers in de preventieve gezondheidszorg. Hierbij werk je vooral projectmatig.

Ziekenhuizen

Gezondheidspsychologie kan ook toegepast worden in ziekenhuizen onder meer op volgende afdelingen:

- Oncologie.
- Palliatieve eenheden.
- Pediatrie
- Ziekenhuisscholen
- Enz.

Samenvatting werkvelden

Op eender welke afdeling kan je een hulpvraag krijgen en het is de bedoeling dat jij die hulpvraag beantwoord. Daarna, als dit noodzakelijk is, wordt er een kortdurend begeleidingsplan opgesteld en uitgevoerd. Tenslotte ga je je collega's ook moeten ondersteunen. Taken van een BaTP:

- Diagnostiek.
- Onthaal en begeleiding van patiënten.
- Spelbegeleiding bij kinderen.
- Angstreductie bij patiënten.
- Doorverwijzing.
- Teamoverleg.
- Enz.

Externe dienst preventie en bescherming

Een externe dienst voor preventie en bescherming op het werk omvat doorgaans 3 werkdomeinen:

1. Risicobeheersing: De taken van de afdeling risicobeheersing spitsen zich toe op de arbeidsveiligheid, gezondheid op het werk, ergonomie, arbeidshygiëne en psychosociale aspecten op het werk. Dit laatste kan concreet inhouden dat de dienst tracht te bemiddelen bij conflicten tussen werknemers of dat men aan de hand van vragenlijstonderzoek en interview nagaat in welke mate het werk psychosociale belasting veroorzaakt bij werknemers.
2. Gezondheidstoezicht: We spreken hier over een individueel en collectief gezondheidstoezicht op de werknemers van een bedrijf, onder meer onder de vorm van een gezondheidsbeoordeling.
3. Vorming, opleiding en onderzoek: De externe preventiedienst organiseert regelmatig opleidingen in bedrijven, afhankelijk van de noden van het bedrijf en haar werknemers.

Sensoa

Sensoa is een vzw met expertise over seksuele gezondheid. Hun opdrachten zijn:

- Informatie verspreiden over thema's die met seksuele gezondheid te maken hebben.
- Methodieken ontwikkelen voor de verschillende settings die instaan voor het veldwerk binnen het preventieve gezondheidsbeleid en deze methodieken mee helpen invoeren in de werking van deze organisaties.
- Vorming en deskundigheidsbevordering organiseren voor professionelen.
- Mensen met HIV, hun omgeving en hulpverleners ondersteunen en de rol als meldpunt opnemen voor discriminatie omwille van HIV en aids.

De 6 domeinen : Forensische psychologie

Forensische psychologie is de studie van daders en slachtoffers van delinquent gedrag. Indien een gerechtelijk optreden plaatsvindt, wordt parallel en in alle fasen van de rechtsgang een welzijnsgericht aanbod aan de justitiecliënten geformuleerd en wordt getracht een toegang tot brede maatschappelijke hulp- en dienstverlening te verzekeren. Dit betekent onder meer: psychiatrische behandeling of begeleiding van delinquenten die met de rechtbank in aanraking zijn gekomen, behandeling van psychiatrische patiënten in een detentiecentrum, enz.

De uitbouw van deze vormen van forensisch welzijnswerk zijn volop in ontwikkeling. Het streefdoel is om de forensische hulpverlening zo veel mogelijk te integreren in de geestelijke gezondheidszorg en alle zorgopdrachten en zorgmodules die in de geestelijke gezondheidszorg tot een zorgprogramma behoren. In het kader van de psychosociale hulpverlening binnen de gerechtelijke geestelijke gezondheidszorg is het van groot belang voldoende zicht te hebben op het gerechtelijk statuut van de gerechtscliënt. Dit statuut kan verschillende vormen aannemen. De aard van de hulpvraag waarmee dit type van cliënt zich tot de psychosociale hulpverlening richt, hang hiermee samen.

De nieuwe wet op de internering heeft een dubbele doelstelling: Het beschermen van de maatschappij en tegelijkertijd zorgen voor een aangepaste therapeutische behandeling voor personen met een geestesstoornis die een misdrijf pleegden. Enkele van de belangrijkste veranderingen zijn:

- Het begrip geestesstoornis.
- Een verplichte psychiatrische expertise.
- Rechten van het slachtoffer.
- Een brede waaier aan uitvoeringsmodaliteiten.
- Vrij op proef als opstap naar een definitieve vrijlating.
- Opvolging van de uitvoering van de interneringsmaatregel.
- Beslissingsbevoegdheid bij de strafuitvoeringsrechtbanken.

Gevangenis

Sedert 1998 beschikt elke strafinrichting over een psychosociale dienst (PSD). Er is diagnostiek bij gedetineerden, psychosociale zorg voor gedetineerden, advies ten aanzien van overheid en ondersteuning van het personeel. Tot op heden kan een BaTP niet tewerkgesteld worden in een PSD, enkel psychiaters, masters psychologie en maatschappelijke werkers). De geïnterneerden is onze doelgroep. Internering is de strafuitvoeringsrechtbank die zal beslissen een delinquent te interneren:

- Wanneer de feiten bewezen zijn.
- Wanneer de persoon lijdt aan een geestesstoornis.
- Met een aanhoudend karakter.

Samenvatting werkvelden

- In causaal verband met de feiten.
- Waardoor hij een gevaar vormt voor de maatschappij
  - ➔ Psychiatrische expertise is wettelijk verplicht.

Internering heeft geen einddatum, en kan voor sommige sneller vrij worden gelaten, dan wanneer ze in de gevangenis terecht komen. Daarom wordt er vaak een geestesstoornis gesimuleerd, om in de internering terecht te komen. We kunnen geïnterneerden begeleiden. In 2007 werden zorgteams opgericht binnen de gevangenissen. Hun doel is de kwaliteit van de zorgverlening aan geïnterneerden te optimaliseren. Een BaTP kan als opvoeder tewerkgesteld worden in zo een zorgelijke. De adviesbevoegdheid heeft betrekking op:

- De vrijheid onder voorwaarden.
- Internering.
- Vrijheidsmomenten als penitentiair verlof.
- Vervroegde invrijheidsstelling.

Justitiehuis

Dit is een brug tussen gerecht en samenleving. Justitieuhuizen zijn er gekomen na de zaak van Mark Dutroux. Er wordt rekening gehouden met het justitiële kader. Het justitiehuis vervult twee grote takenpakketten. Centraal staan de individuele opdrachten ten aanzien van de gebruikers van het justitiehuis. En bijkomend heeft het justitiehuis een structurele opdracht waar welzijnsrechten van justitiecliënten geschonden worden of waar een meer humane probleemoplossing mogelijk is. De taken van de BaTP als justitieassistent:

- sociaal onderzoek.
- begeleiden & motiveren van cliënten.
- bemiddelen tussen dader en slachtoffer.
- onthaal van cliënten, informatieverstrekking
- overleg met andere diensten.
- regelmatig schriftelijk rapporteren over cliënten.

Centrum voor Justitieel welzijnswerk (CJW)

Valt binnen de werking van de CAW. De doelgroep hier zijn (ex)gedetineerden, mensen die vrij zijn onder voorwaarden, mensen die onder elektronisch toezicht staan, familieleden, enz. De taken bij de individuele hulpverlening zijn:

- Detentiebegeleiding.
- Vroeghulp.
- Reclasseringshulp (re-integratie).

Samenvatting werkvelden

- Nazorg.
- Samenwerken met externe diensten

De functie van de structurele hulpverlening is gericht op het binnenhalen van externe diensten in het kader van tewerkstelling, onderwijs, vorming & training, cultuur, enz.

Slachtofferhulp

Valt onder de werking van de CAW's. Slachtofferhulp werkt gedeeltelijk op vrijwilligers. Soms wordt er doorverwezen, vooral bij een pathologie. Een dienst slachtofferhulp biedt informatie, advies en psychosociale begeleiding aan slachtoffers van misdrijven. Men wordt geïnformeerd over de eigen rechten en bijgestaan bij al de vragen en problemen die veroorzaakt werden wanneer het slachtoffer werd van een misdrijf. Dit is doorheen de

verschillende fasen van de strafrechtsbedeling en de strafuitvoering mogelijk. Indien nodig kan een intensieve begeleiding of therapie aansluitend bij een gespecialiseerde dienst wordt opgestart.

Daderhulp

Valt meestal binnen de werking van CAW's of CGGZ's, soms ook in het kader van alternatieve gerechtelijke maatregelen. Daderhulp is sinds 1997 tot stand gekomen met als doelstelling het begeleiden van de persoonlijke, relationele en maatschappelijke ontwikkeling van de daders van seksueel misbruik. De achterliggende gedachte is dat daders die alleen maar gestraft worden, een grotere kans hebben op recidive dan daders die daarnaast ook een vrijwillige of verplichte behandeling volgen.

De 6 domeinen : Neuropsychologie

Neuropsychologie is de studie van psychische aspecten van neurologische (dis)functies.

Neuropsychologisch onderzoek gebeurt ook vaak binnen andere settings. Een neuropsychologisch onderzoek kan bestaan uit:

- Een gesprek waarin de klachten van de cliënt in kaart gebracht worden.
- Observaties.
- Onderzoek van bijvoorbeeld het geheugen.
- Eventueel afname van vragenlijsten.

Revalidatiecentrum

Hier zijn er verschillende problematieken. Voorbeelden hiervan zijn NAH, ontwikkelingsproblemen, epilepsie, leerstoornissen, enz. De taken van de BaTP is:

- Neuropsychologisch onderzoek.
- Andere vormen van diagnostiek.
- Mee opstellen en opvolgen van behandelplan.
- Teamoverleg.
- Rapportering.
- Enz.

Dagcentrum NAH

Hier bieden ze zinvolle activiteiten aan, die individueel aangepast zijn aan de noden en mogelijkheden van de cliënten. Taken van een BaTP zijn:

- Uitgebreide (hetero-) anamnese
  - ➔ Veranderingen in persoonlijkheid? Algemeen functioneren? Klachten? Medicatie?
- Testbatterij samenstellen + afname
  - ➔ Intelligentieonderzoek (Wais III), Geheugen (WMS-R)
  - ➔ Concentratie (D2), Taal (BNT, Verbal fluency)
  - ➔ Executieve functies (Wisconsin, Stroop)
- Verslaggeving tijdens multidisciplinair overleg
- Testing = pré-operatief en post-operatief

De 6 domeinen : Partner- en relatiepsychologie

Partner- en relatiepsychologie is de studie van de hulpverlening aan partners, binnen verschillende relaties.

CAW

CAW's zijn zeer brede eerstelijnsdiensten en partner- en relatietherapie is een deelaspect hiervan. Een CAW is een centrum Algemeen Welzijnswerk. Hun doelgroep zijn mensen met persoonlijke, relationele, maatschappelijke of psychosociale problemen. De kerntaken zijn onthaal, psychosociale begeleiding, preventie en beleidssignalering. Het is laagdrempelig, dus 1ste lijn, en er is een breed hulpaanbod met uiteenlopende deelwerkingen. CAW's zijn gesubsidieerd door de overheid, dus de koste voor de cliënt is niets of zeer weinig.

JAC

is het Jongeren Advies Centrum. Een plaats waar jongeren tussen 12 en 25 jaar terecht kunnen met alle vragen, ook mailen en chatten is hier mogelijk.

CLG

Centrum voor Levens- en Gezinsvragen. Ze doen onder andere aan scheidingsbemiddeling, individuele begeleiding, werken rond partnerrelatieproblemen, problemen in de ouder-kindrelatie, persoonlijke problemen, enz. Een team bestaat uit 10 mensen, en de hoofdbegeleider is een master psycholoog, maar dat is de enige master. 8 zijn BaTP of maatschappelijke werkers. Maar de meeste BaTP's hebben een therapie-opleiding erbij gevolgd.

Dienst maatschappelijk onderzoek interlandelijke adoptie

gaat aan de hand van gesprekken na of je als kandidaat-adoptant over voldoende capaciteiten beschikt om een buitenlands kind op te voeden.

Vrouwenopvangcentra

Dit heeft te maken met vluchthuizen waar de vrouwen, maar ook kinderen terecht kunnen, en slachtoffers van mensenhandel. Dit allemaal op een geheim adres. Hier is sprake van een continu trauma.

Bezoekruimte

De bezoekruimte richt zich op elke situatie waar de uitoefening van het recht op persoonlijk contact is verbroken, moeilijk verloopt of te conflictueus is.

Opvangcentra voor thuislozen

Tijdelijke opvang voor iedereen die tijdelijk dakloos is: praktische hulp (bed, douche,...), maar ook hulp om het leven weer op de rails te krijgen.

Vluchtelingenwerk

CAW biedt info, advies en psycho-sociale ondersteuning aan asielzoekers, vluchtelingen, enz. Taken van de BaTP binnen een CAW zijn:

- Onthaal: telefonisch + face-to-face.
- Counseling (kortdurende begeleiding, kort op de bal spelen, vraag-gestuurd werken in concrete probleemsituaties).
- Bemiddeling.

- Psycho-educatie (vaak ook kennis nodig van sociale wetgeving).

Organisatie en verkenning van het werkveld school en pedagogische psychologie

Het psychodiagnostisch handelen en begeleiden in de schoolpsychologische sector richt zich op kinderen en jongeren met problemen met het leren op school of problemen die interageren met het leren. Voor de bachelor is de toegepaste psychologie is kennis over de wetgeving, structuur en organisatie van het onderwijs en (ortho)pedagogische landschap onontbeerlijk om een bijdrage te kunnen leveren in het oplossen van hulpvragen vanuit de verschillende psychologische werkvelden.

De BaTP in het onderwijs

De BaTP met interesse voor schoolpsychologische hulpvragen kan tewerkgesteld worden:

- In het centrum voor leerlingbegeleider (CLB) als psychopedagogisch werker.
- In het (buitengewoon) basisonderwijs als zorgcoördinator.
- In het (buitengewoon) secundair onderwijs als interne leerlingenbegeleider.
- In het buitengewoon onderwijs als GON begeleider.

Organisatie van het onderwijs in Vlaanderen

Onderwijsbeleid

In de concrete organisatie van het onderwijs is de inrichtende macht een sleutelbegrip. Het schoolbestuur organiseert het onderwijs en is er verantwoordelijk voor. Schoolbesturen beschikken over een ruime zelfstandigheid. Ze kunnen hun onderwijs op een bepaalde levensbeschouwing of pedagogische opvatting baseren.

Sinds 1 september 2003 kent het basisonderwijs, net als het secundair onderwijs een nieuwe structuur, nl. de scholengemeenschap. Dit is een samenwerkingsverband tussen meerdere scholen. Zowel op het centrale als op het lokale vlak neemt de overheid initiatieven om de participatie in het onderwijsbeleid te stimuleren. Op het centrale vlak zijn dit de Vlaamse Onderwijsraad (VLO), de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA). De Vlaamse Onderwijsraad kan op eigen initiatief, op vraag van de minister van Onderwijs of de Vlaamse Regering studies uitvoeren, overleg plegen en advies geven inzake onderwijsmateries. De VLIR en VLHORA adviseren en doen voorstellen respectievelijk met betrekking tot het universitair onderwijs en het hogescholenonderwijs.

Onderwijsnetten

Vaak nemen de onderwijsnetten. Als representatieve vereniging van inrichtende machten, bepaalde verantwoordelijkheden over. Traditioneel worden er 3 onderwijsnetten gescheiden:

1. Het gemeenschapsonderwijs: georganiseerd in opdracht van de Vlaamse gemeenschap.
2. Het gesubsidieerd officieel onderwijs: georganiseerd door de gemeentebesturen.
3. Het gesubsidieerd vrij onderwijs: ingericht door een privépersoon of privé-organisatie.

Naast deze confessionele scholen zijn er ook scholen die niet aan een godsdienst gebonden zijn, zoals de freinet, en steinerschool. Deze scholen worden methodenscholen genoemd. Een klein aantal scholen in Vlaanderen is niet erkend door de overheid, dit zijn de zogenaamde privéscholen.

Onderwijsstructuur

Het Vlaamse onderwijs is ingedeeld in niveaus: het basisonderwijs, het secundair onderwijs en het hoger onderwijs, naast deze 3 traditionele onderwijsniveaus is er ook nog de permanente vorming. Het basisonderwijs omvat het kleuteronderwijs en het lager onderwijs. Het secundair onderwijs is er voor jongeren van 12 tot 18 jaar. Het hoger onderwijs situeert zich in een hoge school of universiteit. Het geïntegreerd onderwijs (GON) is een samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs, en is bedoeld om kinderen met een handicap of leer- en opvoedingsmoeilijkheden de lessen of activiteiten te laten volgen in een school voor gewoon onderwijs, mits hulp vanuit het buitengewoon onderwijs. Leerlingen met een matige of ernstige mentale handicap kunnen ook terecht in het gewoon onderwijs. Er wordt dan gesproken van inclusief onderwijs. Voor anderstalige nieuwkomers wordt er het onthaalonderwijs ingericht (OKAN-groep). In het basisonderwijs beantwoorden ze gelijktijdig aan volgende voorwaarden:

- 5 jaar of ouder zijn.
- Niet het Nederlands als thuistaal of moedertaal hebben.
- Onvoldoende de onderwijstaal beheersen om met goed gevolg de lessen te kunnen volgen.
- Maximaal 9 maanden ingeschreven zijn in een school met het Nederlands als onderwijstaal.
- Een nieuwkomer zijn, dat wil zeggen maximaal 1 jaar ononderbroken in België verblijven.

Naast deze eerste groep omvat de term anderstalige nieuwkomer ook kinderen die officieel verblijven in een open asielcentrum. Voor deze kinderen blijft enkel de leeftijdsvoorwaarde behouden. OKAN in het basisonderwijs verschilt van het onthaalonderwijs in het secundair onderwijs. In het secundair onderwijs gaat het om specifieke klassen waarin de anderstalige nieuwkomers een

schooljaar lang een Nederlands taalbad krijgen om daarna naar het regulier onderwijs over te stappen. Het onthaalonderwijs voor de leerlingen secundair onderwijs bestaat uit twee periodes:

- Onthaalonderwijs start met een onthaaljaar waarin deze leerlingen een taalbad Nederlands wordt aangeboden met als doel hen zo snel mogelijk Nederlands te leren en hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluiten bij hun intrinsieke capaciteiten.
- Na de overstap naar het reguliere onderwijs wordt ondersteuning, begeleiding en opvolging van de gewezen anderstalige nieuwkomer aangeboden. Voor het secundair onderwijs worden de leerlingen georiënteerd naar de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij hun individuele capaciteiten van de anderstalige nieuwkomer. Er wordt ook rekening gehouden met het gelijkwaardigheidsattest.

Algemene beleidsprincipes

Leerplichtwet

De Belgische grondwet bepaalt dat iedereen recht heeft op onderwijs, met eerbied voor de fundamentele rechten en vrijheden. Om dit leerrecht voor alle kinderen te garanderen, is er leerplicht. Er is ook huisonderwijs mogelijk. De leerplicht begint op 1 september van het jaar waarin een kind 6 jaar wordt en duurt in principe 12 volle schooljaren. Een leerling is voltijds leerplichtig tot 15 of 16 jaar. Nadien geldt enkel nog de deeltijdse leerplicht. Voorwaarden voor het deeltijds leren zijn 15 jaar zijn en de eerste graad van het secundair onderwijs beëindigd hebben of 16 jaar zijn.

De leerplicht geldt voor alle kinderen die in België verblijven, dus ook voor kinderen met een vreemde nationaliteit. Vanaf de 60ste dag na hun registratie in de gemeente moet een kind ingeschreven zijn in een school en de lessen bijwonen. Vanuit deze leerplichtwet kan een school niet zo maar een leerling van school sturen. Wanneer een school zich toch verplicht voelt om een leerling te schorsen of uit te sluiten zijn er sinds september 1998 wettelijke procedures die vastgelegd moeten worden in het schoolreglement. De school kan beslissen tot een schorsing of definitieve uitsluiting.

Vrijheid van onderwijs

In België is er vrijheid van onderwijs. Dit principe is in de Belgische grondwet opgenomen. Het betekent dat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon scholen mag oprichten en onderwijs mag verstrekken volgens eigen inzichten, zonder enige binding met de overheid. Ten slotte is de overheid grondwettelijk verplicht neutraal onderwijs in te richten.

De grondwet waarborgt ook de keuzevrijheid van de ouders. Ouders en kinderen moeten over een school naar keuze kunnen beschikken op een redelijke afstand van de woonplaats. Scholen mogen geen leerlingen weigeren, met uitzondering van een aantal welbepalende gevallen. Sinds 1 september 1997 kunnen de ouders hun kind laten veranderen van school op elk moment van het schooljaar. Deze keuzevrijheid is ook gegarandeerd bij gescheiden ouders. De Belgische grondwet bepaalt ook dat de toegang tot het onderwijs kosteloos is tot het einde van de leerplicht. Basis- en secundaire scholen die door de overheid gefinancierd worden mogen dus geen inschrijvingsgeld vragen.

Gelijke kansen in het onderwijs

Het gelijke onderwijskansendecreet bevat 3 belangrijke krachtlijnen:

1. Recht op inschrijving van leerling in een school volgens zijn/haar keuze.
2. Oprichting van lokale overlegplatforms met een driedelige opdracht:
  - a. Waken over het inschrijvingsrecht.
  - b. Bemiddelen bij conflicten.
  - c. Meewerken aan de realisatie van een lokaal gelijke onderwijskansenbeleid.
3. Bijkomende ondersteuning om een zorg-brede werking te ontwikkelen gericht op kansarme kinderen.

Aan dit inschrijvingsrecht zijn 2 voorwaarden verbonden:

1. Voldoen aan de toelatingsvoorwaarden die door de overheid zijn vastgelegd.
2. Ouders instemmen met het pedagogisch project en het schoolreglement.

Weigering van inschrijving door de school is slechts in 2 gevallen mogelijk:

1. Bij een veiligheidsprobleem in de school.
2. Bij definitieve uitsluiting van de leerling.

Een school kan echter ook een leerling doorverwijzen wanneer deze leerling specifiek onderwijs, verzorging of therapie nodig heeft dat verder reikt dan de draagkracht van de school.

Rechten en plichten van school, ouders en leerlingen

Sinds 1 september 1991 moet elke secundaire school een schoolreglement hebben. Het bepaalt de wederzijdse rechten en plichten van leerlingen, ouders en de inrichtende macht. In het schoolreglement worden de orde- en tuchtregels en de beroepsprocedure in verband met examenresultaten vermeld. Sinds 1 september 1998 moet ook elke school voor kleuter- of lager onderwijs, met uitzondering van de ziekenhuisscholen, een schoolreglement hebben.

Het (buitengewoon) basisonderwijs

De meeste basisscholen werken met een jaarklassensysteem. De overheid legt geen minima of maxima op voor het aantal leerlingen per klas.

Het gewoon kleuteronderwijs

In het gewoon kleuteronderwijs kunnen kinderen die op 6-jarige leeftijd nog niet schoolrijp zijn om naar het lager onderwijs te gaan nog een jaar langer in de kleuterklas blijven. In het buitengewoon kleuteronderwijs kan de overstap naar het lager onderwijs 2 jaar uitgesteld worden. De overstap naar het lager onderwijs kan hier dus uitgesteld worden tot het 8ste levensjaar. De ouders beslissen zelf over dit verlengd kleuteronderwijs, na hierover advies te hebben gekregen van de klassenraad en het CLB. Dit betekent wel dat deze leerplichtige kleuter dagelijks aanwezig is op school.

Het gewoon lager onderwijs

Het gewoon lager onderwijs is bedoeld voor kinderen van 6 tot 12 jaar en omvat meestal 6 aansluitende leerjaren. Starten in het lager onderwijs valt meestal samen met het begin van de leerplicht. Over de overstap naar een volgend leerjaar in het basisonderwijs bestaan geen formele regels. De school bepaalt zelf hoe het de vorderingen van de leerlingen meet en hoe het daarover aan de ouders rapporteert. Afspraken over de rapporten zijn opgenomen in het schoolreglement. Vanaf september 1999 moet elke schoolbestuur voor elk van zijn scholen een schoolwerkplan maken.

Veel scholen hanteren een leerlingvolgsysteem. Deze wil in eerste instantie vaststellen hoeveel een individuele leerling vooruitgegaan is in een bepaalde periode. Daarnaast kunnen de prestaties van de betrokken leerling ook vergeleken worden met die van vergelijkbare leerlingen uit het hele land. Aan het einde van het basisonderwijs behalen de leerlingen die de doelen van het leerplan bereikt hebben in een erkende school een getuigschrift basisonderwijs. De raad oordeelt of een leerling in voldoende mate de doelen die in het leerplan opgenomen zijn, bereikt heeft. De klassenraad baseert zich daarbij op de gegevens uit het leerlingendossier. Wie bij het voltooien van het lager onderwijs geen getuigschrift basisonderwijs krijgt, heeft recht op een verklaring met de vermelding van het aantal en het soort gevolgde jaren lager onderwijs. Een leerling die het getuigschrift basisonderwijs niet behaalt in het basisonderwijs, heeft ook nog de mogelijkheid dit te behalen in het secundair onderwijs. De leeftijdsvoorwaarde voor een deelname aan de examencommissie is bepaald op 9 jaar.

Het buitengewoon onderwijs

Voor kinderen in het buitengewoon onderwijs gelden dezelfde leerplichtregels als voor kinderen in het gewoon onderwijs. De leerlingen hebben, na gunstig advies, recht op permanent onderwijs aan huis gegeven door een school voor buitengewoon onderwijs. Bij kinderen die echt in de

onmogelijkheid verkeren om onderwijs te volgen kan een CABO op verzoek van de ouders ook vrijstelling van leerplicht verlenen. De overheid wil dat alleen kinderen die het echt nodig hebben in het buitengewoon onderwijs terechtkomen. Daarom is voor elke toelating tot dit onderwijs een inschrijvingsverslag vereist, waaruit blijkt dat het buitengewoon onderwijs voor het kind noodzakelijk is en welk type geschikt is. Er worden 8 types in het buitengewoon onderwijs georganiseerd:

1. Type 1: Kinderen met een lichte mentale handicap.
2. Type 2: Kinderen met een matige of ernstige mentale handicap.
3. Type 3: Kinderen met een ernstige emotionele en/of gedragsproblemen.
4. Type 4: Kinderen met een fysieke handicap.
5. Type 5: Kinderen opgenomen in een ziekenhuis of preventorium.
6. Type 6: Kinderen met een visuele handicap.
7. Type 7: Kinderen met een auditieve handicap.
8. Type 8: Kinderen met ernstige leerstoornissen.

Buitengewoon onderwijs is een recht en geen plicht. Het inschrijvingsverslag toont welk type geschikt is. Een leerling kan alleen onderwijs volgen in het type waar ze in geïntereerd is. Het inschrijvingsverslag bestaat uit een attest en een protocol ter verantwoording. Het wordt opgemaakt door een CLB of een andere erkende dienst. Bij een overstap van de huidige school naar buitengewoon onderwijs naar een andere school voor buitengewoon onderwijs moet een protocol aan de nieuwe school bezorgd worden. Deze school moet hetzelfde type aanbieden als de oude school. Voor een ander type is een ander inschrijvingsverslag nodig. Voor de overstap van een school voor buitengewoon onderwijs naar een school met normaal onderwijs is geen inschrijvingsverslag nodig. Voor het buitengewoon onderwijs gelden ontwikkelingsdoelen.

In het buitengewoon lager onderwijs kunnen kinderen in bepaalde gevallen een getuigschrift behalen dat gelijk staat aan het getuigschrift van het gewoon lager onderwijs. In het buitengewoon onderwijs is er naast een onderwijskundige omkadering ook een paramedische, medische, sociale, psychologische en orthopedagogische omkadering. Het geïntegreerd basisonderwijs is een samenwerking tussen gewoon basisonderwijs en buitengewoon onderwijs. Dit onderwijs is bedoeld om kinderen met een beperking gewoon onderwijs te laten volgen met behulp van het buitengewoon onderwijs. Kinderen die geïntegreerd onderwijs willen volgen moeten in het bezit zijn van een inschrijvingsverslag en een integratieplan.

[Het zorgbeleid en de zorgcoördinator in de basisschool](#)

Het zorgbeleid wordt op 3 niveaus gesitueerd:

1. Het niveau van coördinatie op schoolniveau.
2. Het niveau van de ondersteuning voor het handelen van de leerkrachten.
3. Het niveau van het begeleiden van leerlingen.

De eerste doelstelling van het onderwijs is het behalen door elke leerling van de eindtermen. Zorgbeleid dient ervoor te zorgen dat elk kind de meest optimale kansen krijgt om de eindtermen te behalen. Er dient een continuüm aan zorg uitgewerkt te worden, waarbij taken worden verdeeld en de bijdrage van de verschillende actoren wordt duidelijk gemaakt. De directie zorgt ervoor dat een interne zorgstructuur door het schoolteam wordt gedragen. De onderwijskundige leiding van een school moet de eindverantwoordelijkheid blijven van de directeur. Hij laat zich in het zorgbeleid bijstaan door een team. De directie zorgt voor een geïntegreerde positie van de zorgbegeleider/-coördinator binnen het schoolteam. In het buitengewoon onderwijs is er ook de functie van de GON-begeleider. Als GON-begeleider zal je leerlingen met autisme, een auditieve beperking, ernstige leerproblemen, opvoedingsproblemen of een handicap in het gewoon kleuter, lager en secundair onderwijs in enkele scholen begeleiden.

Het (buiten)gewoon secundair onderwijs

Het gewoon secundair onderwijs

Vanaf de tweede graad worden er 4 verschillende onderwijsvormen aangeboden, nl. ASO, TSO, KSO & BSO. In de tweede en derde graad is er een gemeenschappelijk en een optioneel deel. In het optionele gedeelte wordt de basisvorming aangevuld met een brede waaier van studiemogelijkheden. Er bestaan 3 soorten studiebewijzen: A-, B- en C-attest. In de loop van het voltijds secundair onderwijs, kan men verschillende getuigschriften behalen. Het diploma van secundair onderwijs wordt behaald indien de leerling slaagt in het 2de leerjaar van de 3de graad ASO, TSO of KSO, of voor het 7de jaar BSO.

De delibererende klassenraad beslist of een leerling al dan niet slaagt. Veranderen van onderwijsvorm of studierichting is mogelijk, maar niet zonder voorwaarden. Ten eerste moet de leerling beschikken over een A-attest. Ten tweede kan een leerling maar veranderen tot het begin van het 1ste leerjaar van de 3de graad. Leerlingen kunnen in de loop van het schooljaar van leerjaar, studierichting of –vorm veranderen, maar op vastgelegde data. Vanaf de leeftijd vanaf 15 of 16 jaar kunnen kinderen deeltijds onderwijs krijgen. Leerlingen die een praktische opleiding wensen voor een beroep als zelfstandige of werknemer, kunnen een leerovereenkomst afsluiten met een ondernemingshoofdopleider. Onder bepaalde voorwaarden kan een jongere in het deeltijds onderwijs ook een diploma secundair onderwijs behalen.

Elke jongere die zich inschrijft in een CDO wordt gescreend op de arbeidsrijpheid, interesses, motivatie en eerder verworven competenties. Op basis van de screening wordt een jongere ingeschakeld in:

- Arbeidsdeelname.
- Brugproject: bereiden de jongeren voor op een inschakeling van het arbeidscircuit.

Samenvatting werkvelden

- Voortraject: richten zich op deeltijds lerende jongeren die om diverse redenen niet arbeidsrijp zijn.
- Persoonlijk ontwikkelingstraject: wordt gegeven wanneer brug- en voortraject geen zin heeft voor de jongere.

Er zijn ook jongeren die volledig vastlopen. Deze krijgen een Time-out, dit is een school vervangend programma.

Het buitengewoon secundair onderwijs

In het buitengewoon secundair onderwijs worden opleidingsvormen georganiseerd volgens het type en volgens de mogelijkheden van de leerling:

- Opleidingsvorm 1: geeft een sociale vorming met het oog op integratie in een beschermd leefmilieu.
- Opleidingsvorm 2: geeft een algemene en sociale vorming en een arbeidstraining met oog op integratie in een beschermd leef- en werkmilieu.
- Opleidingsvorm 3: geeft een algemene sociale en beroepsvorming met het ook op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu.
- Opleidingsvorm 4: geeft een voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs en op integratie in het actieve leven.

Cel leerlingbegeleiding

De cel leerbegeleiding is een overleg- en samenwerkingsorgaan in de school waarbij de begeleiding van leerlingen centraal is.

Het hoger onderwijs

De Vlaamse universiteiten en hogescholen zijn sinds het nieuwe decreet verplicht samen te werken in een associatie. Het hoger professioneel onderwijs biedt professionele bachelor-opleidingen aan en universiteiten academische bachelors en masters.

Volwasseneneducatie en volwassenonderwijs

Er bestaan verschillende mogelijkheden binnen het veld van de volwasseneducatie. Een van de mogelijkheden is het volwassenonderwijs. Het volwassenonderwijs reikt een erkend diploma, getuigschrift of certificaat. Basiseducatie richt zich tot alle volwassenen die een basisvorming nodig hebben om maatschappelijk beter te functioneren of om een verdere opleiding te volgen. Het secundair volwassenonderwijs biedt opleidingen aan die gegroepeerd zijn in studie gebieden. Het wordt georganiseerd door de centra voor volwassenonderwijs. Het hoger beroepsonderwijs van het

volwassenonderwijs leidt tot een diploma van gegradueerde. Naast het volwassenonderwijs zijn er nog tal van andere opleidingsmogelijkheden:

- Open universiteit.
- Postacademische opleidingen.
- Syntra Vlaanderen.
- VDAB
- SoCius

De BaTP in het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB)

CLB bieden gratis informatie, hulp en begeleiding voor leerlingen, ouders en scholen. Ouders en leerlingen zijn verplicht naar het CLB te gaan in volgende gevallen:

- Als je te vaak afwezig bent op school.
- Voor een overstap naar het buitengewoon onderwijs.
- Op medisch onderzoek.
- Om vroeger of net later met de lagere school te beginnen.
- ...

Ook leerkrachten kunnen terecht bij het CLB wanneer ze zich zorgen maken over bepaalde leerlingen.

Opdracht en missie

De centra hebben als missie:

- Het bijdrage tot het welbevinden van leerlingen.
- Het bevorderen, bewaken en behouden van de gezondheid, de groei en de ontwikkeling van leerlingen.

Bij de begeleiding staat het belang van de leerling centraal. Elke CLB-medewerker heeft beroepsgeheim. Indien de leerling zonder zijn ouders naar het CLB stapt, dan hangt het af van de leeftijd of dit tussen de leerling en de CLB-medewerker blijft of dat de ouders verwittigd worden:

- Indien je jonger bent dan 12 jaar.
- Indien je ouder dan 12 jaar bent en je bent bekwaam om een beslissing te maken, en je geeft je toestemming om je ouders erbij te halen.
- Indien je ouder dan 12 jaar bent en niet bekwaam bent om zelf te beslissen.

Indien de CLB-medewerker zelf geen antwoord kan geven op de vraag van de ouders of leerling, kan hij doorverwijzen naar een andere dienst en geeft de informatie door, mits toestemming van de

ouders. Voor het schoolpersoneel geldt geen beroepsgeheim, maar wel het ambtsgeheim. De school is de eerste verantwoordelijke in de begeleiding van leerlingen. De betekenis die er hier aan gegeven wordt is dat een CLB subsidiair werkt ten opzichte van een school. School, centrum en ouders zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de ondersteuning van de leerling. Het centrum werkt preventief en remediërend waar nodig. Ook heb je nog het emancipatorische: de leerlingenbegeleiding wordt gericht op de competentieontwikkeling. Van een CLB wordt verwacht dat het vraag gestuurd en emancipatorisch werkt. De Vlaamse overheid heeft een aantal acties vastgelegd in een verzekerd aanbod:

- Schoolinterne leerlingenbegeleiding ondersteunen en optimaliseren.
- Coördinatie van het verwijzingsbeleid tussen school, CLB en externe diensten.
- Opvangen van kansarmoede.
- Geven van informatie.
- Bijzondere medische onderzoeken.
- Vaccinaties.
- Advies aan scholen

Begeleidingsdomein

Domein leren en studeren

Dit domein betreft het leren en studeren op zich en hoe de leerling dit aanpakt. De psychopedagogische werker in een CLB heeft hierin volgende taken:

- Meewerken aan het realiseren van gunstige leercondities bij de leerling en zijn gezin in samenwerking met de school.
- Diagnostische hulpverlening bij leerproblemen, opstellen van een (be)handelingsplan of actieplan in samenwerking met de leerkracht.
- Begeleid verwijzen naar gespecialiseerde hulpverleners.

Domein schoolloopbaan:

We onderscheiden twee luiken in dit domein:

- Leerplicht.
- Keuzebegeleiding.

Domein preventieve gezondheidszorg

Het CLB dient systematisch en vroegtijdig stoornissen op te sporen op het vlak van gezondheid, groei en ontwikkeling. Verplichte activiteiten situeren zich in het systematisch en vroegtijdig opsporen van stoornissen op het vlak van gezondheid, groei en ontwikkeling.

Domein psychisch en sociaal functioneren

Problematieken vragen om initiatieven op preventief vlak en begeleiding. De psychopedagogisch werker in een CLB heeft hierin onder meer de volgende taken:

- Preventieve acties.
- Opvang bij problematieken.
- Het formuleren van een hypothese voor diagnose.
- Kortdurende begeleiding.
- Doorverwijzen.

Schoolondersteuning

Schoolondersteuning betekent het leerkrachtencorps ondersteunen in de interne leerling-begeleiding.

Rechten en plichten van school en CLB

De begeleidingsactiviteiten van het CLB binnen de school wordt in algemene lijnen beschreven in het beleidscontract of het beleidsplan. Dit beleidscontract krijgt verdere concretisering de daarbij horende bijzondere bepalingen. Bij het opstellen van deze bijzondere bepalingen hebben zowel de school als het CLB wederzijdse rechten en plichten. Bij het afsluiten van het beleidscontract zal de evaluatie van de samenwerking tussen de school en het CLB eveneens een aandachtspunt zijn.

Personeelsformatie

De personeelsformatie bestaat uit een basisformatie en een aanvullende formatie. De basisformatie bestaat uit een directeur, arts, 2 paramedische werkers, 2 maatschappelijke werkers, 2 psychopedagogisch consulenten en 1 medewerker. De aanvullende formatie kan alle ambten bevatten. De personeelsformatie richt zich op een geïntegreerde begeleiding. Dit betekent dat elke vraag, probleem vanuit verschillende invalshoeken bekeken moet worden. Er wordt bij het CLB gewerkt met ankerfiguren. Deze persoon blijft zoveel mogelijk op de hoogte van problemen in een bepaald domein.

Multidisciplinair dossier of leerlingendossier

De gegevens die in het leerlingendossier staan kunnen enkel door de ouders of de leerling ingekeken worden. Elke inzage gebeurt onder begeleiding van het CLB-team. De directeur van het centrum is verplicht het multidisciplinair dossier over te dragen naar een ander centrum, wanneer de leerling van school verandert en dus ook van CLB. Er mag geen informatie aan derden doorgespeeld worden.

Deontologische code voor de CLB-medewerker

Het is een houvast om et beroepsmatig handelen te verantwoorden. Dit betekent dat de code uitdrukkelijk appel doet op de eigen ethische denkbaarheid van het individu en van het team. De CLB-medewerker draagt zelf de verantwoordelijkheid om bij zichzelf de nodige voorwaarden te realiseren die een kwaliteitsvolle dienstverlening mogelijk maken.

De BaTP in het (ortho)pedagogisch werkveld

Kinderen, jongeren of volwassenen met een mentale of fysieke handicap, met gedragsmoeilijkheden of specifieke leer- of ontwikkelingsstoornissen hebben psychologische begeleiding nodig. De BaTP levert zijn bijdrage aan de diagnosestelling van stoornissen of handicaps en probeert een inzicht te krijgen in de specifieke opvoedings-, ontwikkelings- en ondersteuningsnoden en –methoden van de specifieke doelgroep waarmee men werkt. De BaTP maakt een analyse van de manier waarop er met de betrokken personen wordt omgegaan en van de context waarbinnen die functioneert. De BaTP integreert de verzamelde diagnostische gegevens en bespreekt deze met de betrokkenen. De BaTP voert begeleidingstaken uit die direct gericht zijn op de kinderen/jongeren met ontwikkelings-, leer- of gedragsproblemen en personen met een handicap. De BaTP wordt mee betrokken in de begeleiding/ondersteuning van ouders, leerkrachten, enz. De BaTP tracht opvoedings- en ontwikkelingsproblemen te voorkomen door het aanbieden van gezins- en opvoedingsondersteuning aan ouders en het efficiënt doorverwijzen van gezinnen.

Opvoedings- en gezinsondersteuning

Opvoedingsondersteuning is er in de eerste plaats voor iedereen die de zorg opneemt voor kinderen. Opvoedingsondersteuning richt zich daarnaast ook tot specifieke groepen. De nood aan opvoedingsondersteuning kan heel verschillend zijn voor gezinnen.

Preventiezorg

De neonatale consultatiebureaus van Kind en Gezin

De consulten op het consultatiebureau worden aangevuld met bezoeken aan huis. Om risicosituaties te detecteren kunnen de regioverpleegkundigen – regioteamleden – gebruik maken van de voor Kind en Gezin ontwikkelde schaal 'Screening van ernstige problematische opvoedingssituaties met risico

op kindermishandeling. Naast de opvoedingsondersteuning werden ook bijkomende specifieke methodieken opvoedingsondersteuning binnen de diverse regioteams geïmplementeerd. De belangrijkste realisatie in het kader van de uitbouw van bijkomende methodieken is de uitbouw van spreekuren opvoedingsondersteuning.

De inloopteams

De inloopteams realiseren een extra aanbod voor kansarme gezinnen. De inloopteams hebben 4 functies:

1. Groepswerking.
2. Een laagdrempelige onthaalfunctie.
3. Een coördinatiefunctie.
4. Een signaalfunctie.

Opvoedingswinkels

In een opvoedingswinkel kunnen ouders op een eenvoudige manier antwoord krijgen op al hun opvoedingsvragen.

Bijzondere zorg en hulpverlening

Centrum voor kinderezorg en gezinsondersteuning

Het residentiele en semi-residentiele aanbod van het CKG is bedoeld voor de gezinnen in crisissituaties waarvoor omwille van familiale omstandigheden een tijdelijke oplossing dient gevonden te worden. Het CKG heeft ook een luik van ambulante begeleidingen dat vooral bedoeld is voor risicosituaties of situaties van opvoedingscrisissen waarbij een intensiever aanbod nodig is dat niet binnen een aanbod van basisondersteuning gebonden kan worden. Het CKG biedt ook de mogelijkheid aan gezinnen om van de ene naar de andere werkvorm over te gaan.

De diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg

Op verzoek van de ouders of de plaatsvervangers is bij een probleem- of crisissituatie ook kortstondige opvang mogelijk in een opvanggezin dat is aangesloten bij een Dienst voor Gezinsondersteunende Pleegzorg (DGOP).

Initiatieven binnen het luik opvoedingsondersteuning

EXPOO

In 2009 ging EXPOO, het Vlaams Expertisecentrum voor opvoedingsondersteuning officieel van start. Dit is een unieke samenwerkingsovereenkomst tussen de agentschappen jongerenwelzijn en Kind en Gezin. EXPOO verzamelt, verrijkt en verspreidt kennis en expertise over opvoedingsondersteuning in Vlaanderen. Daarnaast biedt het concrete ondersteuning aan het werkveld en werkt het samen met partners aan een forum waar de knowhow over opvoedingsondersteuning verder kan groeien.

Triple P

Triple P (positive parenting program) is een Australisch programma dat voorziet in een getrapt aanbod van opvoedingsondersteuning. Triple P is een programma over positief ouderschap. Dat is een pedagogische aanpak die ernaar streeft om de ontwikkeling van kinderen te bevorderen en om het gedrag van kinderen op een constructieve en niet-kwetsende manier te sturen.

De gehandicaptenzorg

Inschrijven bij het VAPH

Het VAPH is het Vlaamse Agentschap voor Personen met een Handicap. Het doel is het bevorderen van de participatie, integratie en gelijkheid van kansen van personen met een handicap in alle domeinen van het maatschappelijke leven. Je meld je aan bij een provinciale instelling en dan wordt je onderzocht. De uiterlijke beslissing komt bij de PEC. Het VAPH subsidieert personen met een handicap of voorzieningen en diensten op verschillende domeinen:

- Hulpmiddelen en aanpassingen.
- Werk en opleiding.
- Persoonlijk assistentenbudget.

Bij het VAPH heb je inschrijvingen met enkele criteria:

- Personen met een handicap.
- Nog geen 65 jaar bij inschrijving.
- Officieel in Vlaanderen wonen.
- Uitzonderingen (website).

De inschrijvingsprocedure is:

- Formulier A001 (bij eerste inschrijving)
- MDT levert een MDverslag af - A002

Samenvatting werkvelden

- Provinciale evaluatiecommissie – PEC

Dienstverlening

Individuele materiele bijstand

Bij de individuele materiele bijstand voorziet de VAPH financiële tegemoetkomingen voor hulpmiddelen, aanpassingen of bijstand.

Persoonlijk-Assistentiebudget

Het VAPH kent een PAB toe, dit is een persoonlijk assistentiebudget aan personen met een handicap die thuis verblijven om assistentie thuis, op school of op het werk te organiseren en financieren. Het PAB is duidelijk bedoeld om de zelfstandigheid te bevorderen.

Diensten en instellingen binnen de gehandicaptenzorg

Diagnostische criteria:

Centra voor ontwikkelingsstoornissen(COS)

De COS zijn verbonden aan een dienst kindergeneeskunde van een universitair ziekenhuis. Volgende taken worden aan een COS toebedeeld:

- Diagnosestelling.
- Het COS beoordeelt de nood aan therapie en/of specifieke pedagogische aanpak, adviseert over het gebruik van hulpmiddelen en oriënteert de betrokkenen naar een geschikte dienst of voorziening voor behandeling, onderwijs of begeleiding.

Centra voor menselijke erfelijkheid (CME)

Het CME heeft als reglementaire opdrachten om het erfelijke karakter van aandoeningen te bestuderen en te zoeken naar maatregelen ter voorkoming van erfelijke ziekten en handicaps.

Residentiele voorzieningen

Internaten voor kinderen al of niet verbonden aan een school

Dergelijke instellingen worden ook wel internaten of medisch-pedagogische instituten genoemd.

Centra voor observatie, oriëntering en behandeling (OOBC)

De centra voor observatie, oriëntering en medische, psychologische en pedagogische behandeling richten zich op kinderen en jongeren met een verstandelijke handicap en voornamelijk met gedrags- of emotionele stoornissen. Ze hebben als kernopdracht om grondige multidisciplinaire observatie en onderzoek uit te voeren op (neuro)psychiatrisch, psychologisch en sociaal vlak tijdens een residentiele opname van het kind.

Tehuizen voor werkende volwassenen met een handicap

Deze tehuizen richten zich tot alleenstaande personen met een handicap die tewerkgesteld of werkbekwaam zijn, maar die zich niet op eigen kracht in het sociaal leven kunnen inschakelen.

Tehuizen voor niet-werkende volwassenen met een handicap

De bezigheidstehuizen richten zich tot volwassen personen met een handicap die niet bekwaam zijn om te gaan werken, ook niet in een beschutte werkplaats.

Tehuizen voor kortverblijf

Het kortverblijf is een uitgesproken gezinsondersteunende maatregel voor gezinnen die tijdelijk een moeilijke periode doormaken. Hier wordt voor minder- en meerderjarige personen met een handicap dag- en nachtopvang georganiseerd.

Semi-residentiele voorzieningen

Semi-internaten

Kinderen met een handicap die thuis of in een pleeggezin wonen, kunnen buiten de schooltijd opgevangen en begeleid worden in een semi-internaat.

Dagcentra voor volwassenen

De dagcentra richten zich tot meerderjarige personen met een handicap die niet kunnen gaan werken onder het stelsel van semi-residentiele internaten.

Ambulante voorzieningen

Diensten plaatsing in pleeggezinnen

Deze diensten staan in voor plaatsing van minder- en meerderjarigen met een handicap in gezinnen.

Diensten voor thuisbegeleiding

Deze diensten bieden opvoedingsbijstand aan gezinnen met een persoon – een kind of volwassene – met een handicap. De begeleiding is gericht op het aanvaarden van de handicap, het omgaan met en het opvoeden van het kind en de oriëntering naar de toekomst toe.

Diensten voor zelfstandig wonen voor personen met een fysieke handicap

Deze diensten richten zich tot personen met een fysieke handicap. Op het ogenblik van de aanvraag mogen zij de leeftijd van 65 jaar nog niet bereikt hebben. Verder moet de persoon in staat zijn aanwijzingen te geven over de nodige hulp, daar zelf de verantwoordelijkheid voor dragen en nood hebben aan A.D.L.-hulp om zelfstandig of in gezinsverband te kunnen wonen of leven.

Diensten voor begeleid wonen voor volwassenen met een mentale handicap

De doelgroep voor begeleid wonen bestaat uit zelfstandig wonende personen met een mentale handicap, die slechts zelfstandig kunnen wonen mits (beperkte) ambulante ondersteuning.

De centra voor ambulante revalidatie (CAR)

De doelgroep bestaat uit personen met ontwikkelingsstoornissen, auditieve stoornissen, spraakstoornissen, aangeboren of verworven hersenletsels en gedragsstoornissen. Men richt zich vooral op complexe problematieken die betrekking hebben op meerdere functionele systemen of ontwikkelingsgebieden en die leiden tot chronische beperkingen.

Dienstverlening rond werk en beroepsopleiding

Sinds 1 oktober 2008 berust de bevoegdheid over bijstand bij werk en beroepsopleiding voor personen met een handicap in Vlaanderen volledig bij de VDAB. Ook voor de principiële aanvraag voor bijstand bij werk en opleiding kan men niet meer terecht bij het VAPH.

Gespecialiseerde trajectbepalings- en begeleidingsdienst (GTB)

Arbeidstrajectbegeleiding kan een belangrijke steun betekenen. De methode bestaat erin om via een intensief, planmatig en gefaseerd traject de persoon te begeleiden naar een plaats op de arbeidsmarkt.

Gespecialiseerde arbeidsonderzoeksdienst (GA)

Een GA adviseert personen met een handicap bij de keuze van een geschikt beroep of van geschikt werk.

Gespecialiseerde opleidings-, begeleidings-, - en bemiddelingsdienst (GOB)

Mogelijks hebben personen met een arbeidshandicap een gespecialiseerde opleiding of bemiddeling nodig om een job in het normale economische circuit te vinden.

Ondersteuning

De VDAB maakt naast al hun andere functies ook de volgende ondersteuning voor tewerkstelling mogelijk:

- Maatregelen voor de werknemer.
- Maatregelen voor de werkgever.

Bijzondere jeugdbijstand

Kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar en hun gezinnen kunnen begeleid worden door een voorziening, project of dienst binnen de bijzondere jeugdzorg op basis van een verwijzing door het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) of via de jeugdrechtbank.

Werking bijzondere jeugdbijstand

De bijzondere jeugdbijstand steunt op volgende principes:

- De rechtspositie van de jongere en van zijn ouders worden erkend.
- Er komt een strenge scheiding tussen hulpverlening op aanvraag en het gerechtelijk optreden.
- Het subsidiariteitsbeginsel wordt centraal gesteld.

Er worden twee aparte toegangspoorten voorzien:

- Het comité voor de bijzondere jeugdzorg fungeert als toegangspoort voor de sociale, vrijwillige hulpverlening aan POS; minderjarigen die zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden.
- De jeugdrechtbank doet dienst als toegangspoort voor de gerechtelijke, verplichte hulpverlening aan jeugdige delinquenten; minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit (MOF) pleegden.

De sociale bescherming – comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ)

Doelstellingen en doelgroepen

Het CBJ is een dienst opgericht in het kader van de sociale jeugdbijstand. Het biedt bijzondere jeugdbijstand aan een minderjarige in een problematische opvoedingssituatie (POS). De

hoofdpodracht van het CBJ is voorkomen dat gerechtelijke tussenkomsten in problematische opvoedingssituaties noodzakelijk worden en dat jongeren in probleemsituaties verzeild raken.

Krachtlijnen van het CBJ

In het nieuwe decreet zijn volgende krachtlijnen in de CBJ terug te vinden:

- Het losmaken van de vrijwillige hulp van de gerechtelijke maatregelen.
- De participatie van de minderjarige.
- Het instellen van een bemiddelingscommissie.
- De differentiering van de hulpverlening.

Organisatie en werking

Elk CBJ bestaat uit 2 cellen:

1. Een bureau voor bijzondere jeugdbijstand, belast met beslissingen inzake hulpverlening aan de minderjarigen en hun gezinnen.
2. Een preventiecel dat instaat voor de algemene preventie.

Het bureau voor bijzondere jeugdbijstand is belast met de hulpverlening aan de minderjarigen en hun ouders. De praktische uitvoering van de beslissingen van dit bureau ligt bij de consultants van de sociale dienst van het bureau.

De bemiddelingscommissie – BC

Wanneer de betrokkenen elke medewerking aan het CBJ weigert, kan het bureau de zaak doorverwijzen naar de bemiddelingscommissie. Deze BC werd ingesteld om de afstand tussen vrijwillige hulpverlening en gerechtelijk optreden te vergroten. Niet alleen het bureau van CJB, maar iedereen die in het belang van de minderjarige bijstand of hulp acht, kan zich tot de BC wenden. Bemiddelingsverzoeken kunnen dus ook uitgaan van de minderjarige zelf, de ouders, de hulpverleners en zelfs van de parketmagistraten. De taak van BC is het vermijden van zaken die in vrijwillig verband kunnen worden opgelost en treed op als laatste verzoeningsinstantie wanneer de vrijwillige hulpverlening dreigt te mislukken.

De gerechtelijke maatregelen van de jeugdrechtbank (JRB)

Elk gerechtelijk arrondissement telt een jeugdrechtbank die deel uitmaakt van een rechtbank in eerste aanleg. Elke jeugdrechtbank heeft een jeugdrechter en ze beschikt eveneens over een sociale dienst van de Vlaamse gemeenschap bij de jeugdrechtbank die enerzijds instaat voor de hulpverlening aan minderjarige en zijn gezin en anderzijds er over waakt dat de pedagogische

maatregelen die de JRB oplegt aan andere instanties, volgens handelingsplan verlopen. De jeugdrechtbank beschikt over volgende actieterreinen:

- De burgerrechtelijke bepalingen betreffende minderjarigen.
- De bijstand van de minderjarige waarbij de jeugdrechtbank zowel maatregelen ten aanzien van het kind als ten aanzien van de ouders kan treffen.
- Optreden in gevallen waarbij zich een POS voordoet, die niet door vrijwillige hulpverlening kan geholpen worden.

Maatregelen ten aanzien van de ouders

- Toezicht op de kinderbijslag en andere sociale uitkeringen.
- Opvoedingsbijstand.
- Ontzetting uit de ouderlijke macht.

Maatregelen ten aanzien van de minderjarige

- Berisping.
- Ondertoezichtstelling.
- Plaatsing bij een betrouwbaar persoon of inrichting.
- Toevertrouwen van de minderjarige aan een van de gemeenschapsinstellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht.

Voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand

Binnen de sector Bijzondere jeugdzorg onderscheiden we 9 categorieën van provvate voorzieningen, daarnaast zijn er ook een tal van projecten, twee gemeenschapsinstellingen en twee federale centra.

Privé-voorzieningen

Residentiele voorzieningen

Binnen de residentiele zorg zien we een toegenomen professionalisering. Door de jaren heen is aan de positie van de groepsopvoeder een groeiend gewicht toegekend. Onthaal-, oriëntatie, en observatiecentra hebben 3 verschillende types van opdrachten:

1. Onthaal: De jongere verblijft maximum 60 dagen in een OOC in afwachting van een vrijgekomen plaats in de passende hulpvoorziening. Een onthaal is altijd residentieel.
2. Oriëntatie: Een tijdelijke begeleiding van maximaal 60 dagen.
3. Observatie: Verschilt weinig van de oriëntatie, maar duurt langer, nl 120 dagen, dit om een diepere analyse van het probleem mogelijk te maken.

Pleegzorg

De taken van diensten voor pleegzorg zijn:

- Het aanwerven van pleeggezinnen.
- Het selecteren van kandidaat-pleegouders.
- Matchen: Afstemmen van pleegkind op kandidaat-pleegouders.
- Het begeleiden van de pleegouders en de minderjarige voor, tijdens en na de plaatsing.
- Het stimuleren van samenwerkingsvormen tussen natuurlijke en pleegouders.

Dagcentra

Dagcentra bieden naschoolse opvang aan kinderen en jongeren in een problematische opvoedings-situatie. In de dagcentra wordt zowel aan groepsbegeleiding als aan individuele begeleiding gedaan. Tijdens de groepsbegeleiding leren de kinderen en jongeren omgaan met regels en normen die te maken hebben met het samenleven in groep. Naast de begeleiding van het kind wordt een intensieve gezinsbegeleiding opgezet. Geregeld kunnen er met de ouders gesprekken plaatsvinden waar kan worden ingegaan op de moeilijkheden thuis.

Begeleid zelfstandig wonen

Het begeleid zelfstandig wonen is een vorm van hulp waarbij een jongere zelfstandig woont en begeleid wordt vanuit een centrale dienst. Het beleid erkent twee vormen van begeleid zelfstandig wonen. Enerzijds kunnen jongeren zelfstandig wonen mits externe begeleiding vanuit een tehuis. Anderzijds kunnen jongeren zelfstandig wonen onder begeleiding van hiertoe speciaal opgerichte diensten. Om in aanmerking te komen voor begeleid zelfstandig wonen moet de jongere minstens 17 jaar zijn, en beschikken over voldoende inkomen om in zijn materiele behoeften te voldoen. De begeleiding gebeurt in regelmatig geplande gesprekken in het centrum of in het tehuis of bij de jongere thuis, waarbij afspraken worden gemaakt rond bepaalde activiteiten.

Thuisbegeleiding

Thuisbegeleiding is een vorm van hulp aan en in gezinnen met problematische opvoedingssituaties, waarbij alle betrokkenen in het pedagogisch proces op intensieve wijze wordt begeleid. De thuisbegeleiding dient zich toe te spitsen op alle probleem domeinen in het gezin die een negatieve invloed hebben op de opvoeding. De hulpverlener neemt actief deel aan die aspecten van het gezinsleven die relevant zijn voor het ingrijpen en het veranderen van de opvoedingssituatie. Daarnaast probeert de begeleider de situaties waarin de opvoedingsproblemen zich voordoen, te herstructureren.

Diensten voor Herstelrechtelijke en Constructieve Afhandeling (HCA)

HCA bevat 4 werkvormen:

1. Bemiddeling: is een communicatieproces tussen de minderjarige verdachte, zijn ouders en de benadeelden, begeleid door een onpartijdige derde met het oog op het herstel van de materiele en relationele gevolgen van de feiten.
2. Een HERGO: is een overleg waarbij een slachtoffer en zijn achterban samen met de jongere, zijn ouders, vertrouwensfiguren, advocaat en politie onder de begeleiding van een onafhankelijke moderator samen een oplossing zoeken voor de mogelijke gevolgen van het MOF en mogelijke antwoorden hierop.
3. Gemeenschapsdienst: houdt in dat de minderjarige gaat werken in een non-profit organisatie, gedurende het aantal uren dat door de jeugdrechter is opgelegd.
4. Een leerproject: is een vooraf vastgelegd aantal uren vorming. De doelstellingen en de doelgroep van deze vorming evenals de gebruikte methodieken kunnen zeer verschillend zijn.

Diensten voor crisishulp aan huis

De hulpverlening start binnen 24u na aanmelding. Het doel van de crisishulp aan huis is om het gezin bij elkaar te houden en uithuisplaatsing van een of meer kinderen te voorkomen. De veiligheid van de kinderen staan hierbij voorop. De gezinsmedewerkers zijn in de periode dat ze met gezinnen werken 24u per dag telefonisch bereikbaar voor de gezinnen.

Gemeenschapsinstellingen

Doelstellingen

De gemeenschapsinstellingen hebben een dubbele doelstelling: een pedagogische en een vrijheidsbenemende. De pedagogische finaliteit is gericht op integratie, de vrijheidsbenemende op het waarborgen van de veiligheid van de jongere zelf en van de samenleving.

Organisatie en werking

De organisatie van de gemeenschapsinstellingen stoelt op twee beginselen: regionalisatie en multidimensionaliteit. Met regionalisatie wordt bedoeld dat in de eerste plaats de minderjarigen uit de regio worden opgenomen. Multidimensionaliteit betekent dat de voorzieningen verschillende afdelingen kunnen ingericht worden, die elk een specifieke hulpverleningsfunctie uitoefenen. De gemeenschapsinstellingen kunnen geen eigen opname beleid voeren de positie van de gemeenschapsinstellingen binnen het geheel van het net van voorzieningen brengt met zich mee dat deze tehuizen vaak geconfronteerd worden met moeilijk te begeleiden jongeren.

Projecten

Een project wordt door de overheid beschreven als: “ Een bijzonder initiatief met een tijdelijk karakter, dat zich richt tot een specifieke doelgroep of op een bijzondere probleemsituatie”. Deze projecten proberen tegemoet te komen aan verschillende doelstellingen.

Federale centra

Het federale gesloten centrum De Grubbe zorgt voor oriëntatie en begeleiding van jongens van 14 tot 20 jaar die een MOF hebben gepleegd. Jongeren worden hier enkel geplaatst als ze een ernstig feit hebben gepleegd en er geen plaats is in de gemeenschapsinstellingen. Het detentiecentrum is een gesloten federaal centrum voor jongeren die een MOF of een misdaad hebbe gepleegd of daarvan verdacht worden.

Integrale hulpverlening

Hiermee werd de start gegeven van de integrale jeugdhulpverlening, een beleidsproces dat een antwoord wil bieden op de problemen waarmee de jeugdhulpverlening in Vlaanderen wordt geconfronteerd. De integrale jeugdhulp (IJH) wil op grond van een vraag of een behoefte een samenhangend geheel van hulp aan of de minderjarige (en zijn leefomgeving) aanbieden. Het betreft een intersectoraal georganiseerde en behoefte gestuurde jeugdzorg waar volgende sectoren bij betrokken zijn:

- AWW: Algemeen Welzijnswerk.
- BJB: Bijzondere Jeugdbijstand.
- CGG: Centra voor Leerlingenbegeleiding.
- K&G: Kind en Gezin.
- CIG: Centra voor integrale Gezinszorg.
- VAPH.

Organisatie IJH

Alle betrokkenen van bovenstaande sectoren in heel Vlaanderen moeten in onderling verleg het jeugdhulpverleningsaanbod gaan afstemmen. Hiervoor werden op centraal niveau 2 overlegorganen opgericht:

1. Managementcomité Integrale Jeugdhulp: verenigt de ambtenaren van alle sectoren en staan in voor een samenhangende, intersectorale beleidsplanning op het Vlaamse Niveau.
2. Adviesraad Integrale Jeugdhulp: bestaat uit de vertegenwoordigers van de hulpverleners en de cliënten van jeugdhulp.

Samenvatting werkvelden

Om een beheersbare en efficiënte organisatie mogelijk te maken op het werkveld werd geopteerd om Vlaanderen op te delen in 6 regio's IJH.

Doelstellingen en werkingsprincipes IJH

Doelstellingen van de IJH:

- Het snel en vroegtijdig kunnen inzetten van gepaste hulp.
- Vraaggericht kunnen werken.
- Een naadloos hulpverleningstraject realiseren.
- De hulpverlening laagdrempelig maken.
- De hulp intersectoraal beter organiseren.

Werkingsprincipes van IJH:

- Toegankelijkheid.
- Vraaggerichtheid.
- Subsidiariteit.
- Clientparticipatie.
- Acceptatie.
- Emancipatie.

Opdrachten IJH

Nieuwe vormen van samenwerking en afstemming voor het werkveld:

- Modulering.
- Onderscheid tussen rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp.
- Netwerken RTH en Crisishulp.
- Toegangspoort.
- Trajectbegeleiding.
- Gegevensverwerking en registratie.